

Listy 9

2007

Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť

Ročník 14 / Cena 20 Kč

Z Tretej knihy o cintoríne Samko Tále

Disidentka z lukavického mlyna Jarmila Wankeová

Kazachstan ... (2. časť) Anna Onikij

Z histórie a súčasnosti Klubu slovenskej kultúry v Prahe (7. časť) Helena Nosková

Jeden debut, jedno jubileum Mirjana Šišoláková

Ak premiéra oklame vlastná ministerka... Martin Guzi

Fero Fenič hosťoval v Litoměřiciach Zuzana Pauková

Divadelní Luhačovice: Slovensko komorně Jana Bohutínská

Filozof s humorom v duši Josef Gáfrik

Modrá stránka Program KSK

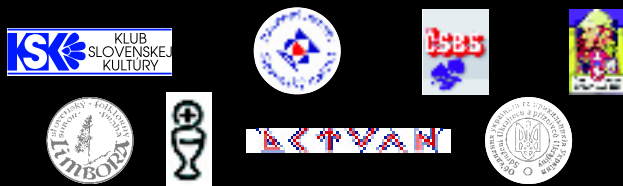
Klubové listy Príloha časopisu Listy

**Klub slovenskej kultúry
touto cestou ďakuje
všetkým sponzorom,
spoluorganizátorom,
účinkujúcim, účastníkom
a v neposlednom rade
Úradu pre Slovákov žijúcich
v zahraničí a Ministerstvu
kultúry ČR**

**za podporu
TRADIČNEJ PLAVBY
LOĎOU PO VLTAVE,
konanej pri
príležitosti
63. výročia
SLOVENSKEHO
NÁRODNÉHO
POVSTANIA
v rámci
SLOVENSÝCH DNÍ
V ČESKEJ REPUBLIKE.**

**Tešíme sa na ďalšiu
spoluprácu a stretnutia
s vami na akciách
poriadaných Klubom
slovenskej kultúry.**

Generálni partneri:

Hlavní partneri:

Hlavný mediálny partner:

Ďalej ďakujeme za finančnú podporu: PhDr. Jánovi Skovajsovi, MUDr. Ladislavovi Zgaburovi a Miroslavovi Brockovi.

OBSAH

Úvodník 3

Helena Nosková

Filozof s humorem v duši 4

Jozef Gárik

Staré železo... 6

Ján Chovanec

Z Tretej knihy o cintoríne 7

Samko Tále

Z histórie a súčasnosti KSK v Prahe (7. časť) 8

Helena Nosková

Divadelní Luhačovice: Slovensko komorně 10

Jana Bohutínská

Fero Fenič hosťoval v Litoměřiciach 12

Zuzana Pauková

Disidentka z lukavického mlyna 14

Jarmila Wankeová

Módní Brno... 15

Jana Bohutínská

Kazachstan – kľúč k Strednej Ázii (2. časť) 16

Anna Onikij

Ak premiéra oklame vlastná ministerka... 18

Martin Guzi

Jeden debut, jedno jubileum 20

Mirjana Šišoláková

Federalizácia R-U a Milan Hodža (2. časť) 22

Ján Chovanec

Huby – mýty a skutočnosť 24

Helena Nosková

Program Slovenského inštitútu v Prahe

Modrá stránka Program KSK

Klubové listy príloha časopisu Listy

Listy Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť.

Vydáva Klub slovenskej kultúry, Lipanská 4, 130 00 Praha 3.

Na tejto adrese je aj sídlo redakcie.

Šéfredaktor: PhDr. Radovan Čaplovič, tel. 724 025 170.

Redakcia: Ján Chovanec, tel.: 776 138 859.

Redakčný kruh: JUDr. Milan Budovič, Mgr. Martin Guzi, PhDr. Slavomír Michálek, Csc., PhDr. Helena Nosková, Csc., Mgr. Vladimír Štancel.

e-mail: listy.ksk@seznam.cz, e-mail: rcaplovic@gmail.com

Rozširuje Klub slovenskej kultúry a Česká pošta, s. p.

Listy vychádzajú vďaka podpore MK ČR. **Jazyková úprava:** Mgr. Eva Wankeová. **Grafická úprava:** AdAm studio, Holečkova 31, 150 00 Praha 5, **tlač:** Rodomax.

Registrácia vydavateľa Listov – Klubu slovenskej kultúry: MK ČR 6584. ISSN 1213 – 0249. Cena za jeden výtlačok je 20 Kč. Cena dvojčísła je 38 Kč. Ročné predplatné 240 Kč prijíma KSK na adrese redakcie. Nevýžiadané rukopisy sa nevracajú. Akékoľvek rozširovanie celku aj častí textov v elektronickej alebo v papierovej verzii podlieha schváleniu vedenia KSK.

Foto na obálke: Alej **autor:** Iko Keson

Pozrieť sa výročiam do očí

Naše generácie učili v škole opakovať frázy. História z učebníc často mala len máločo spoločné so skutočnými udalosťami, ktoré sa odohrali ani nie tak dávno. Keď sme maturovali z dejepisu, delilo nás od Slovenského národného povstania 33 rokov. Tohto roku sme si pripomenuli 30. výročie Charty 77, na budúci rok uplynie 40 rokov od okupácie Československa vojskami Varšavského paktu. Príklady uvádzam, aby sme si uvedomili plynutie času - takmer rovnaký časový odstup od SNP po rok 1968, a od neho k dnešku, fenomén, s ktorým sa vyrovnávajú aj pamätníci a historici. Áno, máme aj písomné pramene, môžeme sa oprieť o medzinárodné súvislosti. Ale je veľmi ťažké interpretovať minulosť, dať udalostiam správny rozmer, neprekrúcať súvislosti. Veď je to také príjemné vidieť seba i svoj národ v lepšom svetle. Niečo potlačiť, niečo pominúť, niečo dotvoriť...

Tak to bolo aj so SNP, ktoré sa na dlhé roky stalo len komunistickým odbojom. Pritom jeho hlavní aktéri komunistami neboli. Napokon, veď je to jedno. Človek má hlavne zostať slušným človekom, má sa vysporiadať so svojim svedomím a postaviť sa proti totalitnej moci. A to sa na Slovensku koncom augusta 1944 stalo. Slováci sa prihlásili k protifašistickej koalícii a začali hrdinský boj v nacistickom obklúčení. Povstanie sa lokalizovalo na stredné Slovensko, ďalšie ohniská nacisti zlikvidovali. Slováci neboli v tomto odboji sami. Povstania sa po ich boku účastnili Rusi, Ukrajinci, Bielorusi, Česi, Maďari, Francúzi, Rusíni, Nemci, Srbi,

Chorváti, Poliaci, Bulhari a ďalší, dohromady 31 národov a národností – všetci tí, ktorí chceli skončiť s totalitou. Nemci ju zakúsili v Nemecku ako prví...

Nebudeme vyvolávať obraz Nemecka 30. rokov minulého storočia, len si spomeňme, že diela nemeckých spisovateľov s hlbokým etickým rozmerom nacisti hádzali do ohňa ako prvé. Thomas a Heinrich Mannovci, potomkovia starobylého hanzovného rodu, prišli o domovské právo mesta Lübecku a museli emigrovať, podobne ako Klaus Mann, ktorý bojoval v americkej armáde. Do emigrácie odišli Arnold Zweig a Stefan Zweig, ktorý zhrozený úpadkom Nemecka a stratou jeho kultúrnych hodnôt odišiel dobrovoľne z nášho sveta spolu s manželkou práve pred 65 rokmi (1942). Stalo sa to v brazílskom Petropolise. Nepripomínajme si to ako výročie, ale ako silu morálky, o ktorú sa zaslúžili všetci tí, ktorí sa nacizmu vzoprelí. Podobne ako tí, ktorí v roku 1977 signovali Chartu 77.

Ak sa budeme pokúšať o pravdivý obraz dejín, nevyjdeme z neho ako dva dokonalé národy. Ale svetlé miesta vo svojej histórii máme a k tým najvýznamnejším patrí SNP, ktoré stálo pri obnovení česko-slovenskej vzájomnosti, pretože sa prihlásilo k obnoveniu Československa. Čím je SNP časovo vzdialenejšie, tým zrejmejší je jeho odkaz, ktorý sa oprostuje od komunistickej ideológie a rétoriky, istého nepriateľského páťosu voči tým národom, ktoré nacistická ideológia zachvátila. A tak znovu získava ľudí, ktorí chápu jeho odkaz. ■

Helena Nosková

Autorka je predsedníčka Klubu slovenskej kultúry

Kresba Ján Tomaschoff

Jozef Gáfrik

Filozof **s** humorom v duši

Na naše otázky odpovedá **Jan Vodňanský**, všestranný umelec so vzťahom k slovenskej kultúre

■ **Baví vás písanie ešte stále, i po toľkých rokoch aktívnej umeleckej činnosti?**

Baví...? To je slabý výraz, stáva sa mi posedlosťou pri objavovaní nových žánrov. Teď mě třeba napadla taková postmo-

derní divadelní hra. Nikdo ji zatím nechce a tak píšu, jen když mě věc zrovna baví. Vůbec nevím, kam se dostanu, je to hra s otevřeným koncem.

■ **Nevysychá vo vás tvorivá energia, máte dost nápadov?**

Tvořivou energii si vždycky dobijím kontaktem s publikem všech generací. Hrají pro děti v mateřských i základních školách, pro studenty i pro dospělé. Pokouším se, aby i moje filozofické přednášky na Karlově univerzitě byly pro posluchače alespoň chvílemi zábavné. A nápady? Ty mě přepadávají samy. S oblibou si vybírají okamžiky, kdy si je nemohu zapsat. Třeba v moři sto metrů od břehu či v noci uprostřed spánku. To abych si je pak musel vrývat do paměti v paranoickém strachu, že přijde vzápětí nový nápad, který ten původní vytěsni do věčného zapomnění.

■ **Aký je váš vzťah k Slovensku?**

Slovensko mě již v pubertálním mládí uchvátilo nejen krásou hor, ale také neopakovatelnou melancholií slovesných lyrických písní zejména v rytmu tanga. Nikdy nezapomenu hlas Melánie Oláriové a Dušana Grúně. Další fascinací byl rozhlasový reportér Gabo Zelenay. Když jsme pořádali po vzoru husitů „spanilé jízdy“ dvojice Vodňanský + Skoumal, patřilo Slovensko a jeho diváci k našim nejoblíbenějším. Stále mám v paměti atmosféru našeho vystoupení v roce 1980 v bratislavském kině „Nivy“. Přijeli jsme po pětileté přestávce, a to, co nás tam čekalo, byl prostě „kotel“. Když většina mých kamarádů disidentů emigrovala v 80. letech minulého století na Západ, já jsem emigroval také, ale jako správný dandy zcela opačným směrem – do Bratislavy. Tam jsem mohl občas i hrát a zpívat svoje písně s tehdy začínajícím studentským divadlem Gunagu. Když se moje jméno ocitlo v Praze na plakátě Slovenského kulturního centra, jinak vždy bdělí pražští soudruzi-cenzoři si patrně mysleli, že to je nějaký jiný Vodňanský než ten jimi zakázaný signatář Charty 77. Vždyť přece přijíždí z Bratislavy... Takový zázrak za bílého dne se ovšem odehrával tak jednou za rok.

Jan Vodňanský

Jan Vodňanský sa narodil v roku 1941 v Prahe. Výpočet jeho umeleckej tvorby je úctyhodný – je textárom, scenáristom, spevákom, režisérom, básnikom, skladateľom, hercom, prekladateľom a spisovateľom. Absolvoval České vysoké učenie technické i Filozofickú fakultu Univerzity Karlovej v Prahe a možno práve z tohto spojenia technickej exaktnosti a duchovnej matérie pramení jeho osobitý štýl. Do povedomia českej a slovenskej kultúrnej verejnosti sa zapísal najmä ako člen známej humoristickej dvojice s Petrom Skoumalom v 70. a 80. rokoch. Je autorom hravých, groteskných, absurdných či fiktívnych textov a v tomto zmysle kráča v tých najlepších stopách českého humoru. Zároveň nezabúda ani na publikum „z druhej strany rieky Moravy“ – umelecké zájazdy na Slovensko sú trvalou súčasťou jeho činnosti. Je tiež stálym hosťom najrôznejších pražských podujatí, ktoré sú nejakým spôsobom spojené so slovenskou kultúrou – nech ich už organizuje Slovenský inštitút, galerista Miroslav Smolák, fotograf Karol Benický či ďalší organizátori kultúrneho diania v hlavnom meste ČR.

■ **Pokiaľ viem, v súčasnosti hľadáte kontakty k menším divadelným scénam v slovenských mestách. Ktorý program chcete predviesť?**

Jmenuje se „S úsměvem bytového jádra“. Tentokrát ne s Petrem Skoumalem, ale s mladou, krásnou a talentovanou zpívající skladatelkou Hanou Navarovou; vzájemný dialog má v tomto případě tedy i mezigenerační rozměr. Uvedeme i její novou píseň „Výsadbáři zo Žiliny“, zkomponovanou na můj původní slovenský text.

■ **Vo voľných chvíľach vraj pracujete na prelomovom historio-grafickom diele pod názvom „Dejiny podľa Vodňanského“...**

Knihu jsem ještě nikomu neslibil, a tak si s ní již dva roky pohrávám. Nevzniká chronologicky. Zatím zraje jako mozaika glos a analytických pohledů na různé – někdy i zdánlivě marginální – jevy napříč etapami historického vývoje lidstva.

■ **Je to samostatná práca alebo ňou nejakým spôsobom nadväzujete na predchádzajúcu slávnu knižku z vášho pera, ktorá vyšla v češtine ako „Velká alternativní encyklopedie ptákovin“?**

Bude na ní navazovat, například propojováním kontextů napříč časem, jinak ovšem půjde o odlišný žánr. Budu s textem ještě asi hodně experimentovat.

■ **Značná časť vašej tvorby je určená deťom, v 80. rokoch ste spolupracovali napríklad**

s pražskou slovenskou speváčkou Svetlanou Nálepkovou. Myslíte na detské publikum aj teraz?

Myslet na ně by bylo málo. Jsou to úžasní diváci, malé klubající se individuality bez minulosti a předsudků. Když jim zpíváte, hned poznáte, co zabralo a co ne. Ještě před programy se Světlanou v letech osmdesátých tady byla léta šedesátá a tak se sluší připomenout, že autorská dvojice Vodňanský + Skoumal tehdy vznikla na tvorbě pro děti. Vůbec první písničky jsme složili někdy v roce 1963 do rozhlasových pohádek Pavla Šruta. I dnes hrají pro dětské publikum hned několik programů, nejčastěji představení jednoho herce „Dejte mi pastelku, nakreslím pejška“. Se skladatelkou H. Navarovou jsme vydali již několik CD z nových písniček a protože jsme maximalisté, pátráme momentálně po velkorysém sponzorovi, s pochopením pro děti.

■ **Nebol by pre vás problémom krátky verš na „časopis Listy“?**

Nech sa páči:

V chaotickém světě nechtěj zírat, sjetě.

Kdo si chce být jistý, ten ať čítá Listy.

■ **Ďakujem za rozhovor.**

Autor je novinár
Foto Tomáš Vodňanský a Galéria Miro

Z humoristickej tvorby Jana Vodňanského

Dívčí z Horehroní

Keď ma chlapi bozkávajú,
ušiská mi odstávajú.

Rozpočítavadlo

Vezou pána v sanitce,
život visí na nitce.
Sanítka se převrhla
A nitka se přetrhla.
Bác!

Bez názvu

Šla teta na snímkování
měla pěkné tetování
a pan doktor se jí ptal,
kdo vás teta tetoval?
Nechte prosím slušnou ženu
já jsem tady u rentgenu
sama já se tetuji,
drátuji a letuji!

Pokánie

Bij ma, ženo, bij ma
gumenú hadicú,
že som sa pozeral
za inú zadnicú.

Z humoristickej tvorby J. Vodňanského.
Ako vidieť, Majstrovi nerobí problémy
ani slovenčina...

Ján Chovanec

Staré železo od Jána Štrassera

Autor zbierky básní Staré železo publicista, textár, prekladateľ a básnik Ján Štrasser nie je iba tým, čo je v tejto vete napísané. Ján Štrasser je značka. Známa, dlhodobo budovaná, v mnohých kruhoch náležite zabehnutá značka kvality textu, myšlienky; slova ako takého. Po všetkom, čo tento výnimočne plodný autor čohokoľvek – od muzikálu Neberte nám princeznú až po preklad Puškinovho Onegina – prináša vydavateľstvo PT Alberta Marenčina súbor krátkych textových útvarov spod Štrasserovho pera s už spomínaným názvom Staré železo.

Tvorca útlej publikácie Staré železo iste ráta s tým, že jej názov môže evokovať viacero významov, avšak i napriek názvu pripomínajúcom skôr odpad a zabudnutie bude patríť do tej lepšej časti, bohužiaľ málo vydávanej a ešte menej nakupovanej a sledovanej slovenskej poézie. Avšak nie bez výhrad. Prvá – očividne vyčnievajúca – v niektorých textoch až prvoplánovo pôsobiaca, je enormná hra so slovami, ich tvarmi a následnou obmenou ich významov. Texty typu „Ak sa nevieš pretvarovať, / skús sa aspoň pretvarovať...“, „Ryba smrdí od hlavy, / Hlava smrdí od ryby...“ či „Zložím ti lož. / Tak mi ju zlož...“ by som očakával skôr od mladšieho poetu. A obdobných slovných hier obsahuje publikácia viac ako dost. Väčšinou sú to útvary skôr veselé a hraničia viac s aforizmami ako s hlbavou poetikou. Spomínané aforizmy budované na základe poetickom sú však u Jána Štrassera obvyklé i v iných jeho zbierkach. Všetko posobí viac ako holé konštatovanie osobným opisom, zdržanlivým vykreslením, ako rozhovorom so sebou samým.

No nájdú sa i výnimky. Básne S Francúzku v anglickom parku, Na Dušičky, i Cintorín v marci majú ku spomínanému bližšie. Je možné v nich objaviť ďalšie rozmery bližšie vážnejšej časti ľudského vnútra, no inak sa domnievam, že je Staré železo napísané skôr pre čitateľovo pobavenie.

Kniha Staré železo nie je násilná, zväčša ani nemoralizuje, neponúka užívateľovi stavy smútku ani vesmír. Tým však ale

texty nie sú bezduché. Zostáva zamyslenie i možnosť stotožnenia sa s autorovým momentálnym rozpoložením.

Čo ešte týmto textom nechýba – okrem spomínaného slovného žonglovania – iste rytmus. Jedna noc a dost, Vlečiem sa..., Za slovom – texty vyvolávajúce v čitateľovi rytmom i myšlienkou skôr podnet k zhudobneniu, vytvoreniu vlastnej melódie a až potom kdesi ďalej za spevavosťou ďalšie dimenzie.

Rytmom oplýva najmä druhá kapitola z celkových štyroch (Nešťastný výherca, 18 Haiku, Položky, 11:55). Ako už sám názov napovedá, jedná sa o najznámejšiu formu japonskej poézie. Rytmicky, teda 5-7-5, to Jánovi Štrasserovi väčšinou zapadá, čo ale nefiguruje všade, je prírodná tematika, ktorá bola jednou z pravidiel haiku, ale pôvodného. Spomínané však môže byť myslené ako haiku novodobé. Čo by som z tejto časti osobne vyzdvihol, sú haiku Bežné haiku 1 a Bežné haiku 2, majúce k pôvodnej tradícii zrejme najbližšie, čo prezrádza aj ich názov.

Ján Štrasser je vo svojej novej zbierke Staré železo pohotový, strohý, ironický a má nadhľad. Zväčša nemetaforizuje, nedumá, skôr iba naznačuje, no dokáže i ukázať prstom. Má zmysel pre humor – čierny – ale za brucho sa chytať nebudete. Zrejme príde iba azda kyslý úsmev, že skutočne je to tak. ■

Autor je publicista
Foto archív

Nový Slovník poetiky z LIC

Bratislavské Literárne informačné centrum prináša na knižný trh novú zaujímavú publikáciu. Je ňou Slovník poetiky od literárneho vedca Františka Štrausa (Základy slovenskej verzológie, Príručný slovník literárnych termínov, atď.)

Príručka abecedne roztrieduje básnické prostriedky a formy. Obsahovo zahŕňa útvary od „absolútnej básne“ až po „žalm“. Krátky teoretický úvod slúži ako základná odborná informácia s historickým výkladom básnickej figúry. Množstvo ukážok predovšetkým zo slovenskej poézie, no i z českej básnickej tvorby, ktorá vždy slúžila ako inšpiračný zdroj slovenským básnikom, ale aj z prekladov svetovej poézie, robia zo Štrausovej príručky zaujímavé čítanie poskytujúce aj dejiny poetických figúr. Autor predkladá tento slovník čitateľom, predovšetkým milovníkom poézie, aby slúžil fundovanému vnímaniu, chápaniu, ktoré sa snúbi s vnútorným prežívaním poézie.

• jch

Samko Tále

Z Tretej knihy o cintoríne: Dobří a zlí novináři

Ja som slúbil, že napíšem, že čo a ako a čo je teraz na Slovensku nové, tak píšem, že čo a ako a čo je teraz na Slovensku nové. Na Slovensku je nové, že je tu vždy veľmi pekne a dobre, lebo Slovensko je veľmi pekné a dobré. Len to je teraz najväčší nový problém, že všetci novinári klamú, lebo sú za to platení, aby klamali, lebo slúžia zlým kapitalistom. Ja neslúžim zlým kapitalistom, ja zbieram starý papier, ohľadom čoho si ma všetci vážia, lebo som dobrý. Zlí novinári sa dajú poznať podľa toho, že hovoria zlé veci na nášho Premijéra. Dobří novinári sa dajú poznať podľa toho, že hovoria dobré veci na nášho Premijéra. To sa predsa rozumie samé so sebou. No nie? No áno!

Najlepší novinári na celom svete sú v jednom takom časopise, ktorý sa ničoho na celom svete nebojí a je veľmi odvážny, čo sa vie podľa toho, že to sám o sebe povedal a ešte je aj slovenský. Už som zabudol, ako sa volá, lebo to bolo také zahraničné slovo, ktoré si nepamätám, lebo ja si nemôžem pamätať všetky zahraničné slová, ale ja som ho videl pri jednom kontajneri a tak som ho zobral, lebo na vrchnej strane bol náš Premijér a to je veľmi neslušné, aby bol náš Premijér pri kontajneri, lebo za to by som mohol ísť do basy, že som ho nedal preč z kontajneru.

A iné.

Na vrchnej strane bol taký vtíp, v ktorom bol náš Premijér. Ten vtíp bol takýto: Náš Premijér mal jednu veľkú hlavu a aj bol veľmi pekný a farebný, ibaže mal malé telo, ale to nevadilo, lebo telo bolo oblečené akože bolo Jánošík. Jánošík bol jeden taký, čo bol kedysi zbojník a bohatým bral, ohľadom čoho sa ľudia tešili. No a náš Premijér tiež berie bohatým, ohľadom čoho sa ľudia tešia a dobrí novinári ho používajú do vtipov.

A iné.

No a on má vo vtipe v ruke meč a za ním je jeden veľmi veľký zlý a škaredý drak, ktorý je zelený. Veľký zelený škaredý drak má tiež jednu veľkú hlavu, ale on má aj telo veľké, z čoho som

bol divný, lebo náš Premijér mal veľkú len hlavu. Ale možno to bolo preto, že už nemali na vrchnej strane miesto, aby nakreslili celého nášho Premijéra, lebo on je tiež veľký. Ten drak mal na začiatku tri hlavy, ale dve mu už náš Premijér odrezal, tak už mal len jednu hlavu. Tie odrezané hlavy boli na zemi a aj z nich išla krv. Na jednej hlave mal nohu náš Premijér a tá hlava sa volá Opozícia. Akože to sú zlí politici. Druhá hlava bola tiež na zemi a tá sa volá Monopoly. Akože to sú tí zlí bohatí kapitalisti. A tá tretia hlava, čo ešte nie je odrezaná, tá sa volá Médiá. Akože to sú zlí novinári. A náš Premijér teraz odreže aj tú poslednú hlavu, aby zlý zelený drak už nemal ani jednu hlavu, ohľadom čoho bude bezhlavý.

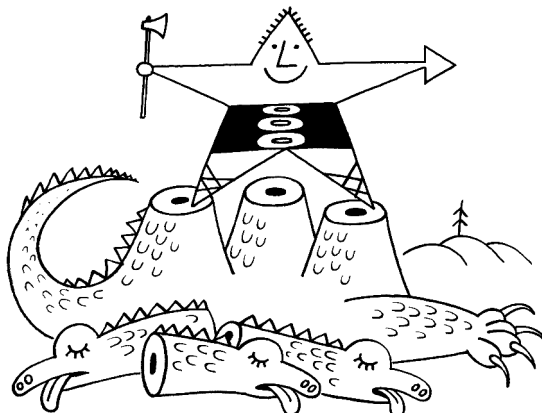
A iné.

A iné.

Tento vtíp je veľmi dobrý, lebo je poučný, že sa máme poučiť, že náš Premijér odreže hlavu každému, kto je zlý. Veľmi som sa na tom vtipe smial a aj som si ho doniesol domov a dal som si ho do kredenca. Lebo náš Premijér je veľmi dobrý a každému odreže.

Tak som napísal, čo je na Slovensku nové, aby všetci vedeli, že ja som dobrý novinár, lebo píšem dobre o našom Premijérovi. A iné. ■

Autor je spisovateľ, Komárno
Kresba Fero Jablonovský

Galerie 3+1 uvádí

Alena Gabrielová: „Snění“

Výstavu fotografických portrétů Aleny Gabrielové pod názvem „O čem sníš?“ můžete shlédnout v Café 3+1, Plaská ul. 10, Praha 1 - Újezd. Vernisáž se koná ve středu 5.9. od 19 hod. Celý měsíc v kavárně, včetně nedělního promítání filmů, proběhne ve znamení snů.

red.
Foto Alena Gabrielová

Helena Nosková

Z histórie a súčasnosti Klubu slovenskej kultúry v Prahe

(7. časť)

Ďalšie pokračovanie textu o histórii vzniku a vývoja Klubu slovenskej kultúry z pera predsedníčky KSK, historičky Heleny Noskovej, pri príležitosti tohtoročného tridsiateho výročia vzniku KSK.

Slovenský ples 2007

Súčasnosť Klubu slovenskej kultúry a jeho činnosť

KSK má 2 694 členov nielen slovenskej národnosti. Má nové stanovky z roku 2006, ktoré ho definujú ako slovenské občianske združenie pokračujúce v činnosti slovenských spolkov z medzivojnového obdobia, udržiujúce česko-slovenské vzťahy, prezentujúce a rozvíjajúce slovenskú kultúru a vzdelanosť v ČR. Jeho vrcholným orgánom je Valné zhromaždenie, ktoré sa schádza raz za dva roky, volí jedenásťčlennú Radu KSK a trojčlennú kontrolnú a revíznú komisiu. Rada KSK volí päťčlenné predsedníctvo, ktoré spomedzi nich volí predsedu. Organizačnú činnosť a ekonomický chod KSK riadi tajomník, ktorý je jeho štatutárnym zástupcom.

V rámci KSK pracujú pod vedením odborníkov sekcie: seniorská, divadelno-rétorická, filmová a fotografická, výtvarná, tradičnej kultúry, dokumentačná, športová a vlastivedná.

So všetkými sekciami spolupracuje redakcia Listov, ktorá má v rámci KSK samostatné postavenie. Riadi ju šéfredaktor,

ktorý je súčasne tajomníkom KSK.

Finančné prostriedky na svoju kultúrnu, vzdelávaciu a spoločenskú činnosť získava KSK zo štátnych dotácií prostredníctvom vypracovaných projektov, z darov MHMP, z darov sponzorov, z príspevkov členov, z projektov podaných v SR a z projektov podaných v rámci fondov EU.

Kultúrna činnosť má svoj základ v sekciiach, ktoré podľa svojho zamerania pripravujú literárne pásma pre dospelých, pre deti a stredoškôľakov, bábkové a maňuškové divadlo pre deti, cvičí deti v rétorickom prejave, zoznamuje ich s dabingom, pripravuje výstavy, programy o tradičnej kultúre, programy s historickou tematikou a pod. Špeciálnou časťou je dokumentačná činnosť, ktorá sa sústreďuje v Dokumentačnom a muzeálnom stredisku (DOMUS).

K často uvádzaným programom okrem iných patrí:

Od ľudovej balady k moderne – Viera Kučerová, Martin Matejka;

Dominik Tatarka – Medzi Slovenskom, Prahou a Parížom (detstvo a mladé letá D. Tatarku na pozadí jeho literárnej tvorby, spojené s dramatizovaným čítaním). Pripravili a účinkujú: Helena Nosková, Zdeněk Eis, Viera Kučerová, Martin Matejka;

Dominik Tatarka a jeho doba Výklad histórie a reálií Slovenska v rokoch 1914 - 1989 ako podklad k osobnosti a tvorbe D. Tatarku, rozbor jeho diel a dramatizované ukážky z nich) Helena Nosková, Viera Kučerová, Martin Matejka;

Jaroslava Blažková – konflikt generácií Osobnosť slovenskej spisovateľky, život a dielo zasadené do dobovej atmosféry Slovenska 50. až 60. rokov minulého storočia, dramatizované čítanie. Pripravili a účinkujú: Helena Nosková, Viera Kučerová, Martin Matejka;

Súčasná slovenská literárna tvorba – Jana Juráňová, Jaroslava Blažková, Peter Pišťánek, Igor Otčenáš, Gabriela Rothmayerová, s dramatizovaným čítaním. Pripravili a účinkujú:

Z akcií Klubu slovenskej kultúry

V. Štancel (vľavo) pri čítaní úryvku z Masarykových spomienok

Bábkové predstavenie Rozprávajme si rozprávku

Vladimír Štancel sa prihovára deťom

jú: Helena Nosková, Viera Kučerová, Martin Matejka;
Ako sa meral čas. Slovenský zvykoslovný cyklus v kontexte strednej Európy I. Zimný a jesenný cyklus. II. Jar a leto. Pripravili a účinkujú: Helena Nosková, Viera Kučerová
 Doplnené hudbou, ukázkami výroby maľovaného perníka, kraslíc, ozdôb vianočných i veľkonočných, viazanie kytíc, atď. spoločne s cyklom Zuzany Štancelovej **Výtvarne pracovať nielen s deťmi**

Bábkové divadielko pre deti

Jak Kašpárek pohádku hledal a do rozprávky zablúdl:

Multikultúrna Praha pohľadom detí. Pripravili a hrajú: Viera Kučerová a Vlado Štancel. Scénograf a bábkky: Zuzana Štancelová.

Maňuškové divadlo

S básničkami, pesničkami do rozprávky poďte s nami: Odborne pripravil Ján Sebechlebský. Hrajú Viera Kučerová a Martin Matejka.

Výtvarná sekcia – výstavy:

Pražské inšpirácie – pripravila Naďa Vitanovská. Slovenskí výtvarníci inšpirovaní Prahou.

Vnútrotný pohľad – pripravila Naďa Vitanovská. Slovenskí výtvarníci v ČR.

Medzi racionalitou a vášňou - pripravila Eva Zelená. K 100. výročiu narodenia Hermana Kvasicu.

Svet rozprávok – pripravila Zuzana Štancelová. Slovenskí výtvarníci v ČR deťom. Ilustrácie detských kníh.

Masarykovci a Bystrička – Naďa Vitanovská a Zuzana Štancelová.

Česko-slovenské dominanty Prahy – Zuzana Štancelová a Helena Nosková a ďalšie.

Dokumentačné stredisko taktiež pripravuje výstavy s historickým zameraním. *Putovná výstava Storočia Slovákov v Čechách a na Morave spolu s publikáciou O pôvodu Slovákov v Čechách* predstavuje históriu a vytváranie slovenskej minority v ČR od 19. storočia do súčasnosti. Má svoje regionálne varianty – západočeskú s dôrazom na život krajanov z Rumunska, Maďarska, Francúzska a ich adaptáciu na nové podmienky; juhočeskú so zameraním na život Slovákov a špecifiká južných Čiech; severomoravskú, juhomoravskú, stredočeskú a pražskú. V súčasnej dobe sa pripravuje severočeský variant a uvažuje sa o východočeskej podobe. Výstava sa doteraz uskutočnila v dvadsiatich šiestich mestách.

Autorom výstavy a publikácie je Helena Nosková.

So SNM v Martine sa Klub slovenskej kultúry podieľal na výstave **Dva brehy rieky Moravy**, ktorá mapuje česko-slovenské vzťahy v 19. a 20. storočí. Autorkou výstavy je Hana Zelinová.

V minulom roku vznikla v spolupráci s T.A.C.T. výstava **Násilie, alebo o čom sa nehovorí** autorky Ivany Wojtylovej. Výstava je okrem iného i pokusom o sociologickú sondy, vznikla z výtvarných prác študentov stredných škôl v ČR, SR a Poľsku.

Dokumentačné stredisko reaguje na záujem a pripravuje ďalšie výstavy, napr. o Československej spoločnosti, nových slovenských knihách atď.

Súčasne vytvára archív dokumentov a predarchívnych materiálov, fotodokumentov, audionahrávok a pod. Zhromažďuje trojrozmerný materiál z pozostalosti Slovákov v ČR, no problémom je nedostatok depozitných priestorov.

Klub slovenskej kultúry a DOMUS prezentujú zaujímavé výstavy zo SR v Prahe a v ČR (Teplíce, Karlovy Vary). Prezentácie pripravuje a uvádza

PhDr. Radovan Čaplovič, napr. **Dušan Makovický a Tolstojovci**, výstava k 100. výročiu **L. Štúra**, výstava o **Jánovi Kollárovi** v spolupráci so Slovenským národným literárnym múzeom SNK, s Múzeom knihy v Martine. Súčasne ich vhodnými príspevkami prezentuje v mesačníku **LISTY Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť**.

Seniorská sekcia pracuje samostatne v rámci KSK a navyše sa podieľa na väčšine programov ostatných sekcií. Jej vedenie pripravuje Klubové podvečery s odbornou tematikou podľa záujmu členov – prednáška s besedou **Vodné dielo Gabčíkovo – Nagymaros, O postavení Rómov v Českej republike a na Slovensku v minulosti a súčasnosti, Stavba diaľnic v SR, Slovenské národné divadlo** atď. Sekcia sa stretáva nad novými knihami vydávanými v SR a v ČR, v besedách s ich autormi – napr. *Aktéri jednej éry, Pohľady na slovenskú politiku, Labyrinthem revoluce*,

atď. Na príprave programov sa podieľajú JUDr. Milan Budovič, Ing. Karol Ujházy, CSc., Ing. Jozef Havaš, CSc. v spolupráci s tajomníkom KSK PhDr. Radovanom Čaplovičom. ■

Pokračovanie v budúcom čísle.

Autorka je historička

Foto archív KSK

Z výstavy v Žluticiach

Z bábkového predstavenia „Jak kašpárek pohádku hledal a do rozprávky zablúdl“ (v pozadí zľava V. Štancel a V. Kučerová)

Martin Matejka jako král

Století Slováků v Českých zemích

Beseda o slovenských ľudových tradíciách so žiakmi gymnázií vo Vedeckej regionálnej knižnici v Liberci

Jana Bohutínská

Divadelní Luhačovice: Slovensko komorně

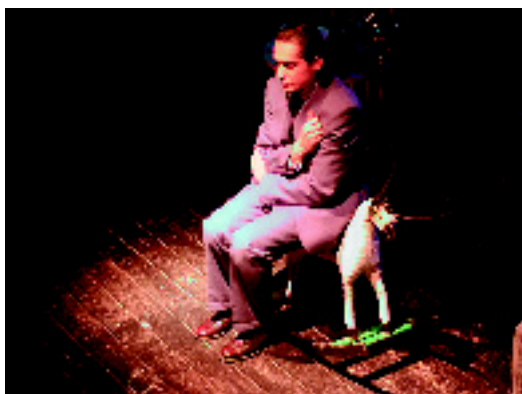
19. až 25. srpna hostilo lázeňské město Luhačovice 9. ročník přehlídky komorní divadelní tvorby. Letošní kmotrou byla Emília Vášáryová. Slovensko bylo v programu zastoupeno hostováním Divadla Jána Palárika z Trnavy, které přivezlo Listy Milene, divadelní adaptaci dopisů Franze Kafky Mileně Jesenské (v době, kdy dopisy vznikly, už provdané Pollakové) v režii Viktora Kollára. V Galerii Vincentka pak vystavovali dva slovenští výtvarníci: scénograf Ján Zavarský a kostýmní výtvarník i scénograf Milan Čorba. Výstavu pořádal bratislavský Divadelný ústav.

Hosté z Trnavy

Divadlo Jána Palárika bylo prvním, které na přehlídce letos vystoupilo. Diváci se tedy nevyhnuli sáhodlouhým zahájení festivalu v poněkud provinčním duchu, kdy se organizátoři snažili přivítat všechny známější osobnosti, které zahlédli v hledišti.

Listy Milene jsou komorní inscenací obsazením i tématem. Režisér Kollár sleduje Kafku (Branislav Bajus) a Milenu (v rozdvojeném provedení – Milenu 1 hraje Zuzana Šebová, Milenu 2 Barbora Bazsová) skrze dopisy. Kafka se s Milenou Jesenskou seznámil v roce 1919. Jejich vztah se realizoval hlavně prostřednictvím dopisů a už v lednu 1921 se s Jesenskou Kafka (dopisem) rozešel. Bojoval s tuberkulózou, vztah ho vyčerpával. Kollár se snaží v průběhu hodinové inscenace sledovat vývoj vztahu až do Kafkovy smrti v roce 1924. V dopisech stopuje příběh. Upozorňuje hlavně na jeho dvojznačnost: láska, jako pozitivní emoce, má svoji odvrácenou, ničivou tvář.

Vizuálně se inscenace omezuje na šedou (v oblečení) a bílou (scéna a kostýmy Kateřina Bláhová). Jevištní prostor se dělí na dva plány: životní prostor Mileny a Kafky. Pro

Milenu dvě židle a kulatý stolek, kavárenský motiv, snad asociace na seznámení Kafky s Milenou právě v kavárně. Pro Kafku postel se stojací lampou u hlavy, stůl s psacím strojem, plechové stojací umyvadlo, bílý dřevěný houpačí kůň. Milena a Kafka se střídavě ocitají v prostoru toho druhého, aby se zase vzdalovali a vraceli k sobě, do svého „pokoje“. Inscenovat dopisy není jednoduché. Ale Kollárovi se to poměrně daří. Nezůstává u dopisu jako literatury.

Hledá vnitřní dramatičnost dopisů. Spoléhá na herce. Proto se mu daří nenudit. A přitahuje emotivností, jakýmsi až svého druhu voyerským nahlížením do intimity.

Slovenští scénografové ve Vincentce

Pro prezentaci výtvarníků vybrali organizátoři jak návrhy, tak modely divadelních scén i fotografie. Někdy konfrontovali návrh s fotografií hotové scény, tak jak skutečně vypadala a fungovala v rámci inscenace.

Ján Zavarský se prezentoval návrhy pro divadelní scény nejen na Slovensku a v Česku, ale i v Německu či Polsku. V Praze pracoval třeba pro Činoherní klub a jeho inscenaci Návrat do pouště

Slovenská hudobná alternatíva opäť v pražskom Vagone

kom violončela i saxofónu je na slovenskej hudobnej pôde stále neopocúvaný i z toho dôvodu, že zostávajú originálni a štýlovo smerujúci iba pod vlastný názov. Blízko k pôvod-

Po Karpatských chrbátoch či Mariánovi Vargovi sa v známom pražskom hudobnom klube Vagon predstavia ďalšie hudobné telesá slovenskej alternatívnej scény.

Spolu s českou kapelou Janota 1935 na podzemnej scéne vystúpi trenčianske hudobné teleso Chór vážskych muzikantov a skupina s oveľa nižším vekovým priemerom, pôvodne taktiež z Trenčína, nesúca názov Náhodný vískit.

Chór vážskych muzikantov svojou úctyhodnou históriou siaha až do roku 1980. Po istých vnútorných obmenách, zmenách názvu kapely atď. – skrátka štandardných transformáciách takmer každej živej kapely prežili i rok 2000 a žijú naďalej, čo hodlajú dokázať i na tomto pražskom koncerte. Z pôvodnej dvadsaťsedem rokov starej formácie v skupine stále zostávajú Ľuboš Dzúrik, Rastó Dobranský a Miro Puna. Okolo tohto jadra sa niekoľkokrát otočilo hudbu hrajúce človečenstvo, čo im dopomohlo k nahraniu niekoľkých albumov, z ktorých posledný „Pank“ má rok výroby 2007. Nezanedbávali a nezanedbávajú však ani živé vystúpenia v menej i viac známych priestoroch a festivaloch. Ich alternatívny rock kombinovaný so zvukom

(autorem hry je Bernard Marie Koltès), kde shodou okolností hrála Emília Vašáryová. Je podepsaný také například pod scénografií pro inscenace v Národním divadle v Praze, Městském divadle v Ústí nad Labem nebo v Moravskoslezském divadle v Olomouci. Scénu tvořil také pro Ameriku v trnavském Divadle Jána Palárika v režii Viktora Kollára. Z návrhů je zjevné: jeho scény jsou technicky velice propracované, často abstraktnějšího rázu. Milan Čorba, který pracuje mimo jiné pro Slovenské národné divadlo, navrhoval kostýmy pro poslední film Jiřího Menzela *Obsluhoval jsem anglického krále*. I fotografie těchto filmových kostýmů byly v Luhačovicích k vidění. Zaujalo mě, jako velkou podporu nacházející organizátoři přehlídky u Zlínského kraje, města Luhačovice i sponzorů. To je radostná zpráva.

Divadlo Jána Palárika Trnava – Franz Kafka: Listy Milene. Překlad Milan Žitný, scénář Milan Žitný, Martin Gazdík, Viktor Kollár, dramaturgie Martin Gazdík, scéna a kostýmy Kateřina Bláhová, choreografie Ladislav Cmorej, hudba Juraj Pěč, režie Viktor Kollár.

Kafka podle Kollára

*Viktor Kollár je kmenovým režisérem trnavského Divadla Jána Palárika. V divadle má na svém kontě už dvě kafkovské inscenace. Vedle *Dopisů Mileně (Listy Milene)* tu režírovat také *Kafkovu Ameriku*.*

■ Proč Kafka?

Ku Kafkovi mám silný vztah, jinak by som ho nerobil. Dramaturgický výber bol môj. Kafka je pre mňa osobne jeden z najúprimnejších spisovateľov. V jeho diele je obsiahnuté všetko. Asi nebol úplne normálny, ale kto z nás

je úplne normálny a čo to vlastne znamená? Veľmi ťažko sa o tom hovorí. Je to osobný vzťah konkrétneho čitateľa, ktorý z vlastnej vôle nejako číta dielo konkrétneho spisovateľa.

■ Dopisy Mileně jsou pro divadlo hodně těžká látka. Jak se vám na ní pracovalo?

Áno, je to samozrejme zložitá látka. Ale v Trnave, kde predstavenie vzniklo, hráme na veľkom javisku i Ameriku. Tá je vlastne epickým románom, v podstate veľmi klasickým. Kafkov ranný román *Listy Milene* je naopak veľmi intímna vec. Dá sa povedať „denníková“, listová korešpondencia medzi dvoma ľuďmi. *Listy Milene* ma zaujali ako obrovský príbeh lásky dvoch výnimočných ľudí. A najmä toho, ako môže citlivý muž, spisovateľ (v tomto prípade možno i geniálny) vnímať lásku a vzťah. Predstavenie *Listy Milene* je maličké, tiché, intímne, pripravené na komorný priestor štúdia. Hráme ho v kapacite tak päťdesiat, maximálne sedemdesiat ľudí, to už sa nedá dýchať. Amerika bola naopak „celosúborovka“, veľké, zložené a náročné predstavenie.

■ Jak dlouho vlastně režírujete v Trnavě?

V Trnave robím asi tretiu sezónu, možno štvrtú... Musel by som zrátať predstavenia. S ľuďmi v divadle máme istý generačný pocit, ktorý sa snažíme dávať do našej práce.

■ Na čem aktuálně pracujete?

V trnavskom divadle pripravujem *Balkón* od Jeana Genetta... Trochu nerád o týchto veciach hovorím, lebo sa bojím, že ich potom nedokončím. V tomto som poverčivý. ■

Autorka je publicistka

Foto archív Divadla Jána Palárika v Trnave

ným experimentom mali snáď iba pražský *The Plastic People of the Universe* a trenčianska legenda *Bez ladu a skladu*. Skupina *Náhodný wiskit* pozostávajúca zo štyroch členov (dve gitary, basgitar a bicie) je oveľa mladšou, päť rokov hrajúcou hudobnou formáciou, zameranou na punk rock. Hudba založená na jednoduchých formách a šablónach rytmickej i melodickéj časti – slovom punk rock, je v prvom rade rytmická a svieža. Texty sa taktiež nesú „v duchu mladosti“. *Náhodný wiskit* má za sebou nielen koncerty, ale i prvý album „*Prvá potupa*“, nahraný v roku 2005, obsahujúci pätnásť krátkych a rýchlych skladieb. Kto pozná scénu pražského klubu *Vagon*, iste vie, aké veľké je žánrové rozpätie hostujúcich hudobných skupín v tomto legendárnom podniku. Obidve slovenské kapely, no najmä tá mladšia z nich, budú hrať predovšetkým do tanca. Avšak i na počúvanie sú vhodné a to hlavne *Chór vážskych muzikantov*. Ak ich však nepoznáte, tak na internetových stránkach prvej i druhej trenčianskej kapely je možné vypočuť si ich hudobnú produkciu a byť na ďalší koncert slovenskej hudby v Prahe pripravený. Akcia sa bude konať v nedeľu 23. septembra od 21:00.

Zuzana Pauková

FERO FENIČ hostoval v Litoměřiciach

Čierno-biely obraz, kamera vnárajúca sa medzi staré drevené domy znenazdajky objavujúca ľudí, ktorí medzi nimi žijú. Ľudia sú anonymní, všetko pôsobí tak, akoby sa náhodný cestujúci ocitol kdesi v zabudnutej slovenskej dedine a stretol niekoľko jej starousadlíkov. Film na základe tejto expozície predstaví svojich hrdinov. Niektorých dôkladne, iných iba v krátkych strihových momentoch. Skomponuje tak melancholickú autorskú výpoveď o človeku, na ktorého spoločnosť so svojou sociálnou rovnosťou nemyslela.

Toto je úvod do jedného zo skupiny filmov uvedených na Filmovom festivale Litoměřice posedmé, ktorý tento rok prebehol od 22. do 26. augusta 2007. Festival ponúkol spektrum rôznorodých filmov, kde sa popri ich množstve prezentovala aj známa či menej známa slovenská klasika.

Na programe festivalu s nosnou tematikou „stretu generácií“ boli snímky ako Keby režiséra Lindsay Andersona (GB, 1968), Invázia barbarov (Denys Arcand, Can/Fran, 2003), Malá Miss Sunshine (Jonathan Dayton a Valerie Faris, USA, 2006) či zaujímavý film nádejnej českej dokumentaristky Lindy Jablonskej Kupředu, levá, kupředu, pravá (ČR, 2006).

Slovenskú časť prehliadky zastupovali dva hrané filmy, Pavilón šeliem (1985) Dušana Trančíka a Všetko, čo mám rád (1992) Martina Šulíka. Okrem toho taktiež dve etnograficko-dokumentárne lahôdky – Obrazy starého sveta (1970) a výber z krátkometrážnej tvorby Fera Feniča – to najlepšie z krátkych filmov 1974-1989.

A práve Fero Fenič, známy nie len ako ikona zakladateľa produkčnej spoločnosti Febio a filmového festivalu Febiofest, je predmetom nášho bližšieho záujmu. S nadväznosťou na úvodnú pasáž článku sa teda divák oboznámi s jeho piatimi krátkym dokumentmi. Filmy Labutia púť (1975) a Ako sa pán Kráľovič stal kráľom (1976) pochádzajú z dielne FAMU, neskoršie filmy Diadém (1978) a Tak som prešla veľký svet (1982) vznikajú už

ako profesionálne diela Slovenskej filmovej tvorby. Tento cyklus završuje Vlak do dospelosti z roku 1989.

Hrdinovia Feničových filmov sú rôzni. Individuálni, osobití. Ako pani Judita Urbanová (*Tak som prešla veľký svet*), ľudová poetka, v slovách a spomienkach, ktorej sa divák vracia späť do jej mladosti, keď pred 2. svetovou vojnou pracovala v Argentíne. Úzkosť a bázeň, ktorú tam prežívala, z nej urobili poetku. Prvé listy rodine boli uverejnené v Slovenskom kalendári v Argentíne ako básnivá poézia pod názvom Z cudziny.

Výpoveď Judity Urbanovej je miestami podporovaná dokumentárnymi zábermi z obdobia, ku ktorému sa jej výpoveď vzťahuje. Fenič sa aspoň na chvíľu stal svojím autorským prístupom súčasťou dojemných chvíľ, strávených v spoločnosti 82-ročnej ženy, jej manžela a ich spoločného domova.

Podobný individuálnym hrdinom je aj Viliam Kráľovič (*Ako sa pán Kráľovič stal kráľom*), samotár, archeológ „amatér“, rovnako jednoduchý roľník ako plnohodnotný člen Slovenskej akadémie vied. Z vlastného záujmu začal s terénnymi prácami v okolí svojho

domova, dedine Pác pri Trnave.

Zvláštne, vizuálne trochu viac preexperimentované dielo hovorí rovnako o osobnosti Viliama Kráľoviča, ako aj o jeho archeologickom objave pozostatkov dovtedy neznámej Neskororímskej vojenskej stanice.

Fero Fenič a jeho filmy:

Hrdinovia, ktorých jednotlivý charakter stojí skôr na celkovom výraze spoločenskej skupiny, tvoria druhú tematickú roviny. Počiatkový úryvok sa vzťahuje k obrazu posledných 75 obyvateľov dedinky Vikolíneček pri Ružomberku. Počet päť školopovinných detí naznačuje, že dedina sa v priebehu niekoľkých rokov zmení na živý skanzen, kde ostane už iba niekoľko pôvodných obyvateľov. Ich „labutiu púť“ už pravdepodobne nenarušia ani ďalšie budovateľské snahy 70. rokov minulého storočia. Nazeranie na svet cez Feničovský priezor melanchólie vyvolá v divákovi zmiešaný pocit smútku. Sčasti vyvolaný náhlou asociáciou prchavosti okamihov tvoriacich predstavu života ako takého, sčasti pocitmi ľútosti nad podmienkami, v ktorých títo ľudia žijú a sú pritom šťastní.

Určitá skupina dokumentaristov a ich filmárske myslenie, hoci vždy podmienené dotykom s reálnym svetom, sa často vzťahuje viac k emotívnej, než k strohej faktickej rovine. Dôraz pocitu ako nosného piliera režisérovho odkazu sa vynára na povrch výraznejšie, ako to všetko hmotné a rozumom pochopiteľné. Takíto filmári pracujú dôsledne s obrazovo-zvukovou zložkou tak, aby všetky zložky filmu pôsobili v dôslednej harmónii. Štylizujú obrazy do polohy viacerých významov, menia a prispôbujú pôvodne jednoznačnú realitu. Presná a naratívne radená štruktúra obrazov príbehu nie je podstatná do miery pochopiteľnosti odkazov, ktoré sa kumulujú často napríklad v spájaní protichodných prvkov, či v kontraste/súlade zvuku a obrazu.

V krátkej tvorbe Fera Feniča sa stretávajú roviny mnohovýznamové rovnako ako roviny s jasným a presným odkazom. Vytvárajú tak zaujímavú zmes, kde sa zlieva etnografické skúmanie života a tradície, spôsoby myslenia rôznych sociálnych skupín v ich prirodzenom prostredí, či prostý život človeka jednoznačne opísaný a pochopený. Zasahuje rovnako emotívnu stránku diváka, ako dokáže informovať. S podporou priameho obrazu človeka v zábere, alebo sprostredkovaného slovami duplicitne podložené snímaním ľudských tvárí, rúk, chovania. Filmy Fera Feniča nesú v sebe parametre príbehu podloženého skutočnosťou postáv, a roviny zastupujúcej príbeh prostredníctvom vizuálnych opisov mozaikovitých spojených v jeden komplexný celok. Mozaika je u každého filmu iná, zvlášť špecifická a jedinečná. V *Labutej púti* sú to napríklad rytmické striedania výpovedí starých ľudí

a detí, jednoducho o ich všednom dni, radoostiach či vnútorných pocitoch, ktoré s divákom zdieľajú.

Mladí, približne 16-roční chlapci hovoria o svojom vzťahu k hudbe (*Diadém*). Z postupného obnaženia sa spoločne dostávajú navonok bežné ľudské túžby. Dojemné vyznenie

celej snímky je tak obohatené o viaceré roviny, ktoré by iba z popisu neboli citeľné. Mladá kapela, ktorá bola pre Feniča dostatočne tematicky zaujímavá a celkom dôsledne sa jej vykresleniu venoval, je zložená zo štyroch chlapcov učňovských škôl, o ktorých si v škole myslia, že nie sú dostatočne svedomitými vzormi pre iných, vyznie v jeho filme úplne inak.

Podobne vyznieva i film o troch typovo rozdielnych mladíkoch, ktorých oddeľujú hierarchie hodnôt a zároveň

ich spája jedna spoločná nutnosť, a to nástup na povinnú vojenskú službu. *Vlak do dospelosti* vzniká na prelome názorových zlomov a premien, podobne ako jeho tri charaktery. Ich „spoločná“ cesta vlakom predkladá viacero citlivých otázok. Prvotne zacieľuje na mladého punkera, skinheada a chlapca rómskeho pôvodu. K nim sa vo vlaku pridávajú i ďalší náhodní cestujúci, kde je z vyjadrení väčšiny zreteľne cítiť dezilúziu a nechuť z celého toho núteného procesu.

Činnosť Fera Feniča od čias porevolučných rokov až dodnes ukazuje, že skôr ako bezpodmienečný profit je snaha o prínos pre spoločnosť pravdepodobne jeho väčšou prioritou.

Nesvedčí o tom iba dokumentárna či hraná tvorba, ale rovnakým dôkazom je činnosť samotnej produkčnej spoločnosti Febio alebo postupný rozmach Filmového festivalu Febiofest. Ten v súčasnosti dosahuje vysokú úroveň a plní úlohu významnej medzinárodnej filmovej, audiovizuálnej a predovšetkým kultúrnej prehliadky. Z toho vyplýva, že postava Fera Feniča si v oblasti audiovizuálnej kultúry zaslúži ozaj zvýšenú pozornosť nie len v pražskej kultúrnej obci, ale predovšetkým u bežného diváka, rovnako

v Česku ako na Slovensku. V jeho filmoch je citeľná zvláštna schopnosť porozumieť človeku. Reálny priestor a postavy sú ako vystrihnuté z rozprávky. Niekedy bolestne, inokedy naopak milo pripomínajú časy už zabudnutej minulosti a snažia sa ju oživiť aspoň prostredníctvom filmu, ktorý je na podobné precitnutie asi to najdokonalejšie médium. ■

*Autorka je filmová recenzentka
Foto archív*

Jarmila Wankeová

Disidentka z Lukavického mlyna

V čase končiacich sa dovoleník, pre mnohých z nás spojených s pobytom na Slovensku, nás zastihla správa, že 21. augusta tohto roku zomrela spisovateľka Hana Ponická. Mala 85 rokov – teda dožila sa vysokého veku, ale údajne mala ešte veľa plánov najmä s kaštieľom v Podrečanoch, kde sa rozhodla stráviť jeseň života.

Hana Ponická sa narodila v Haliči pri Lučenci v zmiešanej maďarsko-slovenskej rodine. Študovala medicínu, ale štúdiom nedokončila. Venovala sa rodine a prekladala z francúzskej prózy a poézie. Napísala niekoľko kníh pre dospelých aj pre deti. Z detskej literatúry sú najznámejšie Štoplíkove dobrodružstvá. Ako redaktorka Smeny na nedeľu musela v roku 1972 z redakcie odísť a po 2. zjazde Slovenských spisovateľov, na ktorom oznámili mená 40 spisovateľov, vylúčených zo Zväzu slovenských spisovateľov (ZSS), odišla Hana Ponická spolu s manželom na stredoslovenskú dedinku Lukavica neďaleko kúpeľov Sliač. V roku 1977 sa ich pomerne pokojný život v ústraní zauzlil v dôsledku diskusného príspevku, ktorý Ponická odovzdala na 3. zjazde ZSS. Za svoju obhajobu vylúčených spisovateľov bola sama potrestaná izoláciou, sledovaním a inými príkormi.

V 2. vydaní knihy Lukavické zápisky (Atlantis, 1992) Hana Ponická na prebale knihy píše: „Túto knihu som písala viac rokov (1978 – 1983). Niekedy som pociťovala až úzkosť, že ju nikdy nedokončím. Pocit neistoty je však u spisovateľa normálny. Ťažko som prežívala tragédie 50. rokov (20. storočia, pozn. red.), ale aj rozličné obmedzovania slobody a práv občianskych, čo dozrelo vo mne po okupácii našej republiky sovietskymi vojskami natoľko, že som sa postavila na odpor proti praktickým moci jedinej vláducej strany. Z toho

Kaštieľ v Podrečanoch

vzniklo veľa nepríjemností, ale aj pocit naplnenia môjho spisovateľského i občianskeho údelu, vznikla napokon i táto kniha, v ktorej som si zvolila cestu naprostej úprimnosti k sebe i spoločnosti.“

Neviem, možno i vďaka tomu, že Hana Ponická bola v 90. rokoch minulého storočia niekoľko ráz hosťom Domu slovenskej kultúry v Prahe, kde som mala možnosť sa s ňou stretnúť a kde sa mi naozaj intenzívne venovala; a rozhovory s ňou boli nielen novinársky výdatné, ale zanechali vo mne vždy aj silný osobný dojem, začítala som sa aj do Lukavických zápiskov. Napätie, ktoré z knihy vyžaruje – a to nielen kvôli prenasledovaniu Hany Ponickéj tajnou políciou, predvolaniami na výsluchy a pod., ale dramatické a strhujúce je jej rozprávanie práve aj preto, že jej výpoveď je naprosto úprimná. Napínavé sú opisy jej stretnutí s hosťami v Lukavici (napr. s Ivanom Klímom), jej stretnutia s rodinnými príslušníkmi (hoci s mamou), ale zaujímavé je sledovať aj jej včlenenie sa do dedinského kolektívu, práce v súvislosti s obnovou starého mlyna a rozhodne nenudia ani opisy prírody. Spomínam si, že som knihu brala znovu a znovu do ruky pri svojich početných cestách vlakom na Slovensko, aj do metra, – hoci – bolo ju treba čoskoro odložiť – a robím to podnes. ■

Autorka je novinárka
Foto archív

Pokračovanie literárnych štvrtkov vo väčšom rozsahu

Od 4. októbra do 20. decembra 2007 budete mať možnosť stretnúť sa s nominovanými a víťazmi literárnych cien ANASOFT LITERA (SK) a MAGNEZIA LITERA (CZ), na literárnych večeroch „Literárne štvrtky so súčasnou českou a slovenskou literatúrou, v Literárnej kaviarni v Riečovej ulici v Prahe vždy od 19.00 hod.

Sprevádzať vás bude literárny kritik Martin Hudymač, ktorý pripravil stretnutia so súčasnými českými a slovenskými spisovateľmi. Autorské čítania, diskusia, polemika a priestor pre vaše otázky a názory v konfrontácii so spisovateľskou elitou dneška v Čechách a na Slovensku!

4. 10. **Etela Farkašová** Stalo sa; 11. 10. **Jáchym Topol** Supermarket sovietskych hrdinů; 18. 10. **Dušan Šimko** Maratón Juana Zabalu; 25. 10. **David Zábranský** Slabost pro každou jinou pláž; 1. 11. **Svetlana Žuchová** Yesim; 8. 11. **Jiří Hájiček** Selský baroko; 15. 11. **Márius Kopcsay** Zbytočný život; 22. 11. **Radka Denemarková** Peníze od Hitlera; 29. 11. **Jana Juráňová** Orodovnice; 6. 12. **Jakub Katalpa** Je hlína k snědku?; 13. 12. **Viliam Klimáček** Námestie kozmonautov; 20. 12. **Petra Dvořáková** Proměněné sny.

Jana Bohutínská

Módní Brno: Jemnost pudru a excentričnost narcise

Brněnské výstaviště má za sebou třicátý ročník veletrhů Styl (Mezinárodní veletrh módy a textilií) a Kabo (Mezinárodní veletrh obuvi a koženého zboží). Veletrhy proběhly 21. – 23. srpna. Na veletrzích jsme mohli vidět módu už na jaro / léto 2008. Slovenská účast je tradičně velmi silná. Stylu se zúčastnilo přes padesát slovenských vystavovatelů, Kabo hostilo více jak desítku slovenských společností. Novinkou není ani silné zastoupení slovenských módních návrhárek a návrhářů.

International Fashion Show

Kontraktační rozměr veletrhu je jistě velmi atraktivní. Neméně zajímavé a sledované, a to i neodbornou veřejností, jsou však tamější módní přehlídky. A především soutěž módních návrhárek a návrhářů Top Styl Designer. Uděluje se dvakrát ročně – v únoru a v srpnu. Na International Fashion Show (moderované Ester Kočíčkovou) tentokrát obhajovala svůj únorový titul Mária Štraneková, návrhářka ze Slovenska.

Obhajovací kolekce Márie Štranekové *Homage – Pocta* byla charakteristická velice jednoduchými klasickými liniemi a střízlivou barevností – bílá, černá, šedá, s extravagantnějším výstřelkem v podobě zářivě žluté. Štraneková představila především dámské modely a tři pánské. Návrhářka ke své kolekci uvedla, že pásek považuje za nekonečnou přímku a soustředné kruhy za symbol dokonalosti. Soustředné kruhy použila například na černobílé haleně s dlouhými rukávy a vytvořila tak na oděvu jakési terče.

Na International Fashion Show dostal prostor také tým slovenských návrhárek a návrhářů, kteří se v loňském květnu prezentovali na pozvání slovenského konzulátu v Bohemian National Hall v New Yorku. Představili kolekci (23 modelů) nazvanou *Folk Couture* inspirovanou slovenským folklórem. V tandemu byli mimo jiné Boris Hanečka a Marcel Holubec.

Top Styl Designer srpen 2007

Mám podezření, že se Slovensko stává módní velmocí. Alespoň pokud budeme soudit právě podle soutěže Top Styl Designer. Srpnovým vítězem je totiž opět slovenský návrhář! Marcel Holubec. Uspěl i přes velkou mezinárodní konkurenci. Dohromady se letos o titul ve finále pokoušelo osm návrhárek či návrhářů a návrhářských dvojic: Antónia Kolyvek a Adrienne Körtvély z Maďarska, Marcel Holubec, Boris Hanečka – oba ze Slovenska, Anna Šafková, Daniela Rajdová, Jaroslava Procházková, Zdeňka Imreczeová, Alice Klouzková a Jana Jetelová (pod společnou značkou *Sistersconspiracy*) z České republiky.

Marcel Holubec, který letos absolvoval Vysokou školu výtvarných umění v Bratislavě a je držitelem slovenské Národní ceny za design z roku 2005, si odnesl titul za kolekci *Pepiniér* inspirovanou koňmi. Holubec, sám vášnivý jezdec na koni, vlastně kolekci koním rovnou věnoval. Přesněji kobylám *Jasně, Fany a Lady*. Do kolekce promítl jezdeckou a šermířskou módu. Předvedl různé variace na rajtky – jezdecké kalhoty se zvýšeným pasem, na vypasovanou sáčku, vesty a fraky a na tradiční jezdecké helmy. To vše ale ve sněhově bílé a pudrové barvě a v tak jemných materiálech jako je lesklý satén, bavlna, hedvábí nebo tyl.

V choreografii *Yemiho* chodily dokonce modelky po mole koňským krokem s vysokým zvedáním kolen. Dráždivou vizáž klisen jim dodávaly vysoko posazené dlouhé přičesky. V ruce některé držely bičinky. Koňskou atmosféru dotvářely filmové dotáčky koní v trysku (autorem je Branislav Vincze). Nezastírám: kolekce mě nadchla.

Boris Hanečka, také letošní absolvent VŠVU v Bratislavě, skoro jako by byl Holubcovým kontrastem. Ve své kolekci *Egoiste* se držel spíše tmavé barevnosti – převažovala černá (včetně černých paruk) doplněná bílou a tmavě modrou. Hanečka se dokonce objevil jako model na molu. Hlavním motivem kolekce byl totiž on sám. Její inspirací pak narcis. „První a poslední Hanečka,“ jak se dočteme v popise jeho kolekce. Předvedl tedy symbolicky první a poslední model přehlídky. Extravagantním prvkem a motivem kolekce byl stroboskop (zrcadlení). Ať už destruovaný do jednotlivých sklíčků našitých na některé modely nebo jako zmenšenina v podobě originální kabelky.

Říká se „do třetice všeho dobrého a zlého“. Co bude platit pro slovenské módní návrháře na dalším ročníku soutěže v únoru 2008? Doufejme, že jen to dobré. ■

*Autorka je publicistka
Foto archiv STYL / KABO*

Poznámka redakcie: Rozhovory s Marcelom Holubcem a Borisem Hanečkou prinesieme v budúcich vydaniach Listov Slovákov a Čechov...

Marcel Holubec, z prac výtaza Top Styl Designer

Anna Onikij

Kazachstan

– klúč k Strednej Ázii (2. časť)

Časopis LISTY na cestách

Výsledky, ktoré Kazachstan dosiahol za posledných pätnástich rokov hovoria o fenomenálnom úspechu. Predovšetkým práve takto oceňujú výsledky „reforiem po kazašsky“ mnohí západní experti. Najmä silné banky a financie, rýchly ekonomický rast dávajú Kazachstanu možnosť uskutočniť gigantické najprieraznejšie (v regionálnom meradle) investície do hospodárstva a rozvoja ekonomiky ďalších štátov Strednej Ázie.

Okrem toho, ak sa pozrieme na krajiny regiónu z pohľadu základných makroekonomických ukazovateľov, ako je napr. zahraničný obchod, nezamestnanosť, priemysel a dopestovanie poľnohospodárskych produktov, naskytne sa nám tento obraz. Obrat zahraničného obchodu Kazachstanu v roku 2006 bol 56 000 mil. dolárov a v porovnaní s rokom 2005 sa zvýšil o 36,8 %. Export sa zvýšil na 38% (35 000 mil. dolárov), ale import sa zvýšil na 34,6 % (21 000 mil. dolárov). Hlavnými partnermi Kazachstanu sú najrozvinutejšie krajiny sveta – Nemecko, USA, Rusko, Švajčiarsko, Čína, Taliansko, Južná Kórea.

Toto sa nedá povedať o ďalších krajinách v regióne, ktoré sa orientujú hlavne na Turecko, Irán a OAE. Okrem toho Tadžicko a Kirgizsko majú záporné saldo obchodu s Kazachstanom vyčíslené na 132 mil. dolárov a 130 mil. dolárov.

Objem importu prevyšuje objem exportu vo všetkých krajinách regiónu. U Kazachstanu je tento rozdiel 4 %; u jeho najbližšieho nasledovníka Kirgizska však dosahuje 10 %.

Ak hovoríme o oficiálnej výške nezamestnanosti, je na prvom mieste Uzbekistan (0,5 %), nasledovaný Kazachstanom (0,9 %). V ďalších republikách je nezamestnanosť vyššia ako 2 % (podľa nezávislých údajov nezamestnanosť v Uzbekistane je vyššia ako 20 %).

Najväčší rast priemyselnej produkcie v minulom roku bol zaznamenaný v Tadžicke a dosiahol 11 %. Za ním nasleduje Kazachstan a Uzbekistan so 7,5 %. V Kirgizske rast priemyslu neprevýši 2 % (ak ale hovoríme o raste v Tadžicke, musíme uvážiť, z akej nízkej základne vzrastá...).

Ako je známe, jedným z najdôležitejších sektorov hospodárstva krajín regiónu je poľnohospodárstvo. V ňom Kazachstan presvedčivo zaujal prvé miesto. Celkový hrubý príjem poľnohospodárskej produkcie sa v porovnaní s rokom 2005 zvýšil o 7 %. V rovnakom čase a ďalších krajinách oblasti neprevýšil 5 % (v Uzbekistane, Tadžicke a Kirgizske 4,75 %).

Tým pádom, nehľadiac na to, že Republika Kazachstan nie je celkom bez výhrad vodcom regiónu (napr.

Jedno z malebných miest v Astane

O Kazachoch

Univerzita v Astane

Kazachov nazývali aj Kirgiz-Kazachmi, Kirgizmi. Od roku 1924 sa užíva samostatný názov Kazaši. Sú základným obyvateľstvom Kazachstanu. Žijú tiež v Číne, Mongolsku, Afganistane, v Rusku, na Ukrajine. Ich jazyk patrí do turekko-tatárskej jazykovej skupiny altajských jazykov. Písmo sa vyvinulo z arabského, v roku 1928. Kazaši začali písať latinou, od roku 1940 prispôsobenou azbukou. Kazaši sú moslimovia. Kazašská národnosť sa formovala v 15. až 16. storočí, styky s Ruskom udržiavali od 16. storočia. V druhej polovici 19. storočia bol kazašský chanát pripojený k Rusku. Publikácie z rokov socializmu uvádzajú, že „Kazašská SSR zaujíma rozsiahle územie od Kaspického mora k Altaju, kde má hranicu s Čínou. Jej rozloha je 2 754 000 km. Mala najmenšiu hustotu obyvateľstva na 1km². Podľa náboženstva je dnes v Kazachstane 40 % sunnitov, 50 % kresťanov, z toho v rus. ortodox. cirkvi je 44 %, protestantov 4 % a ostatné 4 %. Rozsiahle sú púšte a step.“ Hlavným mestom bola Alma Ata (otec jablák) popisovaná ako krásne mesto na úpäti zalesnených hôr s končiarimi trblietajúcimi sa večným snehom a ľadom. Mesto malo 230 000 obyvateľov a bolo obklopené jablňovými sadiami, dnes Astania s 287 000 obyvateľmi.

podľa rastu priemyselnej výroby), v celkovom hodnotení je jej prvenstvo neodškriepiteľné. V tejto chvíli je Kazachstan jedinou krajinou v Strednej Ázii, ktorá sa presvedčivo a vyrovnané rozvíja podľa všetkých makroekonomických ukazovateľov.

Najpresvedčivejšie hovorí o mieste Kazachstanu v Centrálnej Ázii index rozvoja ľudskej osobnosti, ktorý vypovedá o ľudskom potenciáli. Vypracovali ho nezávislí experti pre PROON (obsahuje komponenty vzdelanosti, dĺžky a kvality života obyvateľstva). Podľa výsledkov za rok 2005 Kazachstan zaujal 80. miesto, Turkmenistan 97. miesto, Kirgizsko 109. miesto, Uzbekistan 111. miesto a Tadžicko 122. miesto zo 177 krajín zaradených do výskumu.

Pripadá v úvahu ozrejmiť ešte jeden faktor, ktorý znamenal skok

vpred a ktorý sa Kazachstanu podarilo prekonať v porovnaní s jeho „bratmi“ v bývalej „rodine“ ZSSR. Hovoríme o prekonaní úzkej špecializácie, ktorú dostali „do vienku“ krajiny Strednej Ázie začlenené do ZSSR.

Krajiny ako Uzbekistan, Tadžicko i Kirgizsko boli závislé na dodávkach pohonných látok zo ZSSR a Kazachstanu. Sami dodávali na trh svoje suroviny. Tak napr. Uzbekistan bol fakticky monopolným dodávateľom bavlny v RFSR. Preto keď Rusko odmietlo kupovať uzbeckú bavlnu, zasadilo silný úder uzbeckému hospodárstvu. V súvislosti s ním hovoria niektorí západní experti „o bavlníkovom prekliatí“, ktoré zasiahlo hospodárstvo Uzbekistanu.

Pre väčšinu postsovietskych republík v Strednej Ázii sa istá forma „prekliatia“ nezmenila ani v súčasnosti. Môže byť aj určitou, časovo obmedzenou, výhodou. Napríklad v Turkmenistane, kde nafta a plyn predstavujú 96 % celého exportu krajiny, zahraničný obchod funguje celkom obstojne. Aj keď je to len dôsledok momentálnej konjunktúry. Všetky súčasné prognózy na svetovom trhu však poukazujú na nutnosť odpútať sa od vývozu surovín a preorientovať sa na ich spracovania. Ale na to nemajú vlády uvedených republík financie. Nedostatok financií ich v začarovanom kruhu vedie k zahraničným investorom, ktorí sa stávajú spoluvlastníkmi ich ložísk ropy a plynu. Tak sa Turkmenistan uzaviera do kruhu závislosti na zahraničných investoroch...

Kazachstan, ak ho porovnáваме s jeho susedmi, je krajinou s oveľa viac štruktúrovanou a diverzifikovanou ekonomikou. Jeho vývoz sa nesústreďuje na ropu a plyn. Astana tradične vyváža

Prezidentský palác

uhlie, farebné kovy, obilie a potraviny. V budúcnosti sa chce zamerať na rozvoj priemyslu, ktorý bude spracovávať suroviny a späťne bude pôsobiť na rozvoj hospodárstva, nových priemyselných odvetví a vedy.

Vďaka svojej osvietenej hospodárskej politike, rozvetvenej zahraničnej ekonomike a politike, pružnému balansovaniu medzi záujmami veľmocí, Astana nielen zaistuje hospodárske zázemie, ale taktiež vystupuje ako stabilizačný faktor v Strednej Ázii. Skutočnosť, že Kazachstanu sa podarilo zosúladiť partnerské vzťahy so svojimi susedmi a ďalšími krajinami, mu dodáva obrovský strategický význam. Kazachstan je takto katalyzátorom nielen pre vlastný rozvoj, ale aj pre rozvoj ďalších krajín v regióne budúcnosti.

Na túto úlohu a význam Kazachstanu upozorňujú v spravodajstve svetoví experti a dokladajú ju výsledkami a prameňmi z vedecko-praktického seminára „Nový program reforiem Kazachstanu“. Seminár sa uskutočnil na Harvardskej Univerzite v USA. Všetci účastníci seminára sa na záver zhodli, že Kazachstan – ak úspešne zrealizuje ambiciózne plány Nursultana Nazarbajeva – môže v čo najkratšom čase demonštrovať svoju „tretiu cestu“ rozvoja a stať sa tak príkladom i metou pre ďalšie krajiny s podobnými podmienkami. ■

*Autorka je študentka VŠE Praha
a členkou správnej rady o.z. Ruský kulturní svaz Praha
Preklad Helena Nosková
Foto Jurij Onikij*

V auguste 1920 bola vytvorená autonómna republika, ktorá sa v decembri 1936 stala zväzovou republikou a surovinovou základňou ZSSR.

V Kazachstane bolo rozšírené pastierstvo oviec a dobytky. V zavlažovanej pôde sa pestoval bavlník, ryža, cukrová repa, južné ovocie, vína réva...

V Kazachstane sa ťažili farebné rudy a všetky druhy nerastov: meď, olovo, molybdén, chróm, volfrám, vanádium, zinok, draslík, mangán, antimón, indium, zlato, striebro, cín. V karagandskej panve sa ťažilo kvalitné čierne uhlie, pri Kaspickom mori nafta a v Kara-Kumne fosfor.

V pustatinách Kazašskej republiky sa skúšali zbrane hromadného ničenia. Na jej území boli tzv. rozptyľované, pre ZSSR nepohodlné skupiny obyvateľstva – donskí kozáci a kozáci vôbec, ukrajinská šľachta a statkári, ruská šľachta a vôbec bieli, volyňskí Česi, Židia a ďalší. Bol tu umiestnený kozmodrom Bajkonur, ktorý v súčasnosti Kazaši znovu prenajímajú Rusom, pretože Kazachstan udržiava styky s Ruskom na rozdiel od ostaných bývalých krajín ZSSR v strednej Ázii.

Mešita v Astane

Martin Guzi

Ak premiéra oklame vlastná ministerka, ako mu môžu veriť občania?

Slovenský premiér Robert Fico nie je v politike žiadnym nováčikom. Napriek tomu to tak v uplynulých dňoch nevyzeralo. Predseda vlády soptil, prskal, chrľil oheň a síru, jednoducho vyvádza ako žiarlivý manžel robiaci trápne scény svojej žene na verejnosti vyvolávajúc tak neprehliadnuteľné úškrny všetkých ostatných.

Vskratke – pred niekoľkými týždňami médiá zverejnili, že firma Privilegium, kde pracovala ministerka práce, sociálnych vecí a rodiny Viera Tomanová, neplatila odvody. Ministerka však centru privátnych sociálnych služieb, ktoré sa stará o zdravotne postihnutých a dôchodcov v deviatich zariadeniach v štyroch krajoch, priklepala dotáciu 1,5 milióna korún. Na získanie dotácií ale musí mať akákoľvek firma vyrovnané finančné vzťahy so štátnym rozpočtom. Ministerstvo sociálnych vecí navyše odstúpilo od exekúcie Privilégia, keď od neho Sociálna poisťovňa vymáhala miliónový dlh. V čase podania prihlášky o dotáciu Privilegium dlhoval na daniach viac ako milión korún.

Samozrejme, kauzy sa oprávnene chytila opozícia, ktorá začala rozprávať o návrhu na odvolanie Tomanovej.

Fico začal zle hneď od začiatku a v nešťastnej sérii pokračoval ďalej. Hneď na prvej tlačovej besede k celej záležitosti ostro zaútočil na novinárov. Obvinil ich, že sú proti ministerke, nemu a vláde, lebo si ich kúpili dôchodkové správovské spoločnosti. „Ministerka Tomanová nie je médiami šikanovaná preto, lebo dala peniaze na štyridsaťštyri posteľí pre chudákov, ale preto, že chce zmeny v penzijnom systéme, ktoré ohrozujú súkromný kapitál,“ vyhlásil vtedy. Zároveň konštatoval, že sme svedkami neuveriteľného nárastu mediálnych klamstiev a manipulácií zameraných proti súčasnej sociálnodemokraticky orientovanej vláde. „Médiá vstúpili priamo do politickej arény ako účastníci politickej konfrontácie a súťaže a stali sa otvorenou politickou opozíciou proti tejto vláde. Je to jav v Európe absolút-

ne nevídaný“, spresnil. Tlačovú besedu skončil priam groteskne, keď novinárom pustil súkromnú videonahrávku, na ktorej šéf predstavenstva dôchodcovej správovskej spoločnosti Allianz Jozef Paška spieva o „sladkom mámení vyšších dôchodkov“.

DSS-ky neskôr Fico prirovnal k nebankovým subjektom a občanom sa snažil nahovoriť, že o svoje peniaze v druhom pilieri môžu prísť, napríklad preto, lebo dôchodkové spoločnosti sú teraz v strate. Ficove slová okamžite dementovala asociácia DSS a aj Národná banka Slovenska, ktorá dohliada na činnosť DSS. Za tieto výroky už premiér čelí trestnému oznámeniu za šírenie poplášnej správy, ktoré na neho podal predseda občianskeho združenia Mladí ľavičiar Róbert Sedlák.

Ale späť k Privilégiu. „Ak je to zločin, tak sa k tomuto zločinu hlásim aj ja,“ obhajoval Fico ministerku. Podľa predsedu vlády nedošlo k žiadnemu porušeniu zákona; posteľe, každá za niekoľko desiatok tisíc Sk, sa vraj kupovali pre „chudákov“. Už z názvu organizácie však vyplýva, že sa zameriava skôr na bonitnejších klientov ako sociálne odkázaných.

Do útoku zavelila aj ministerka Tomanová, ktorá potom, ako sa opozícia dohodla na podaní návrhu na jej odvolanie, obvinila SDKÚ-DS, že peniaze v minulom volebnom období dostala aj neziskovka S.P.A.C.E., ktorú založila exministerka Iveta Radičová. Rovnako upozornila na príspevky pre firmu bývalého ministra Ludovíta Kaníka.

Keďže podozrenia voči Privilégiu sa po pár dňoch potvrdili, Tomanová organizácii nariadila vrátiť dotáciu. Ministerku

Nová generácia Kazachstanu

Aralské more vysychá, je nedostatok pitnej vody, pôda je zasolená vďaka megalománii sovietskych plánov na zvýšenie produkcie bavlny, za ktorú dostávalo sovietske Rusko devízy. Voda Aralského jazera začala klesať v rokoch 1960 až 1980. Zmenilo sa podnebie, zahynula fauna, hlavne ryby, čím miestne obyvateľstvo stratilo obživu. Dávne zásoby slanej vody začali vyvierat na povrch a zasolili úrodnú pôdu. Navyše vyplavili aj hnojivá a insekticídy.

Vzniká nová púšť, ktorú Kazaši pomenovali Bielou púšťou – AKKUM. Vzrastá počet chorých s rakovinou, TBC, anémiou, čo sú dôsledky ekologickej katastrofy vrátane prevádzky Bajkonuru. Za dve katastrofy v roku 1999 sa Rusko zaviazalo nahradiť ekonomické škody dodávkami zbraní a tým, že kazašskí dôstojníci môžu zadarmo študovať na ruských vysokých školách.

16. decembra 1991 Kazašská republika vyhlásila svoju nezávislosť a o päť dní, t. j. 21. decembra 1991 sa pripojila k SNS.

prítom „oklamali“ vlastní spolustraníci Miroslav Mečíř a Štěpánka Mádllová – šéfovia Privilégia. Štatútár organizácie totiž pri podávaní žiadosti podpísal vyhlásenie, že firma má vyrovnané vzťahy so štátnym rozpočtom, hoci to tak nebolo. Mečířa a Mádllovú, ktorí boli členmi Smeru-SD, preto vylúčili zo strany za poškodzovanie dobrého mena.

„Pani ministerka dostala oficiálne potvrdenie, – či to bolo skoro alebo neskoro, je na posúdenie –, že žiadateľ o dotáciu ju oklamal. Na základe tejto žiadosti a podkladov, ktoré boli klamlivé, sa ministerka rozhodla tak, ako sa rozhodla,“ musel priznať na verejnosti Fico.

Najzábavnejšie, ale aj najsmutnejšie je, že v podstate o nič nešlo. Jediné, ale najhlavnejšie, na čo predseda vlády zabudol, alebo čo nechcel urobiť, je známe – dôveruj, ale preveruj. Ak by konal v týchto intenciách, vyzeral by dnes úplne inak.

Stačilo tak málo. Namiesto útokov na novinárov, zavádzania o činnosti dôchodkových správcovsých spoločností a bezprecedentnej obhajoby Tomanovej mal premiér vystúpiť pred verejnosť s priam vzorcovým príkladom reakcie na akýkoľvek podobný „prúser“ – celú záležitosť podrobne vyšetríme, osobne na to dohliadnem a na základe zistení vyvodím dôsledky. Zbavil by sa tak tlaku médií, zachoval si tvár a získal čas. O pár dní by vystúpil a povedal – vec sa má tak a tak, tak a tak ju riešim – padla. Finito, koniec, bodka.

Na takýto postup nepotrebuje žiadneho poradcu na politický marketing, stačí zdravý sedliacky rozum.

Fico prehral minimálne dvakrát – politicky aj ľudsky. Opozičným politickým stranám jasne ukázal, kde je jeho citlivé miesto. Siahnite na mojich ľudí, a zničím Vás. Lebo ja a moji ľudia sme iní – dobrí, spravodliví, bezchybní, odhodlaní bojovať proti globalizácii, liberalizácii a privatizácii. Ak si novinári dovolili napadnúť moju ministerku – sú to darebáci kúpení súkromnými spoločnosťami. A vôbec, čo máte čo pchať nos do našich úprimne dobrých zámerov. Takže opozícia, ktorá doteraz nevedela nájsť kľúč na boj s premiérom, dostala do rúk silnú zbraň.

Premiér však zlyhal aj ľudsky. Samozrejme, členskou základňou Smeru-SD kauzická Tomanová nehne ani o milimeter. Jeho voliči uznávajú spôsob práce hromotlka. Fico si však mohol aspoň trochu získať renomé aj u ostatných občanov. Bohužiaľ sa ukázalo, že vie hrať len sám na seba.

Čo je ale najväčšou výstrahou pre Slovensko, je spôsob práce predsedu vlády. Premiér, ktorý si nevie, alebo nechce overiť základné fakty, vyzerá veľmi zle. Ako môžem veriť človeku, že k riešeniu naozaj dôležitých vecí pristupuje zodpovedne, keď sa (akože) nechá oklamať vlastnou ministerkou, ktorá sa nechá oklamať vlastnými spolustraníckmi?! Ak si Fico povedal, že udrží v kresle Tomanovú za každú cenu, a radšej to uhrá na hlupákov, vyšlo mu to absolútne. Premiér potvrdil, že premisa kto nie je so mnou, je proti mne, bez ohľadu na meritum veci, je pre neho svätá. Škoda. Ani slovenskí novinári a médiá nie sú vždy čistí ako ľalia. Premiér však na to tak skoro nebude môcť ukázať. Nemá nárok. Fico, ktorý často hovorí o neprofesionalite médií, teraz predviedol tú vlastnú. Údery totiž zatiaľ dokáže len rozdávať, pričom správny profesionál ich vie aj prijímať. Nám ostatným ostáva už len dúfať, že predseda vlády SR si pri podpisovaní zmlúv za miliardy dáva väčší pozor, ako pri preverovaní poskytovania dotácií pochybnej firme. ■

Autor je novinár
Kresba Ján Tomaschoff

Prezident Nursultan Abidževič Nazarbajev je silnou osobnosťou a jeho politika je mnohosmerná. Problémy štátov strednej Ázie sú mnohovrstevnaté a ich riešenia zložitá. Už v 19. storočí sa objavila idea panturkizmu, dnes turkizmu, ktorá by mohla byť určitým riešením, ak nebudeme uvažovať o vzraste nacionalizmu.

Z tejto idey založenej aj na spoločných kultúrnych ukazovateľoch sa čiastočne vyčleňujú Tadžici, ktorých jazyk nenáleží k turkotatarskej skupine. Vývoj Tadžikov je spojený s iránskymi kmeňmi, ktoré sa usadzovali v strednej Ázii. Jazyk je blízky perzštine a prvé literárne pamiatky sú z 9. storočia. Používajú arabské písmo, ktoré bolo v roku 1940 nahradené azbukou. Sú moslimovia – suniti. Sú usadlí, starajú sa o sady, pestujú ovocie, vinu révu, chovajú ovce. Dodnes sú zruční remeselníci: pradá, tkajú, viažu, vyšívajú (vlna), vyrábajú keramiku, zapracúvajú drevo a kov. Uzbeci žili v Bcarsskom chanáte, ktorý bol v 19. storočí po dobytí Pamíru pripojený k Rusku. V roku 1920 po zvrhnutí emira vznikla Bucharská ľudová sovietska republika, ktorá sa v rokoch 1924 až 1929 stala súčasťou Uzbeckej SSR.

Vajce — jeden zo symbolov hlavného mesta

Mirjana Šišoláková

Jeden debut, jedno jubileum

Táňa Kusá: S mamou. Hra slovenskej autorky na scéne Štúdia v novom Slovenskom národnom divadle

Hoci je Táňa Kusá dlhoročná skúsená rozhlasová redaktorka, úspešná autorka rozhlasových, televíznych i divadelných hier, hoci zbiera ceny na domácich aj medzinárodných festivaloch a súťažiach, v Slovenskom národnom divadle je debutantkou. Jej hra S mamou mala premiéru 8. a 9. júna 2007.

Tiež ste si mysleli, že o láske už bolo napísané všetko? Veď o láske partnerskej, manželskej, rodičovskej, šťastnej aj nešťastnej sme čítali nespočetnekrát, videli sme nespočetne veľa filmov aj divadelných hier. Ale téma lásky dospelých detí k rodičom, navyše k starým, chorým a takmer bezmocným, nebýva taká častá. Hra S mamou tak môže vyplniť túto medzeru nielen v repertoári divadla, ale aj v srdciach vnímavých divákov. Lebo psychológovia už upozorňujú, že ako ľudstvo starne, Alzheimerova choroba sa stáva epidémiou. Čo znamená mať v rodine takto alebo aj inak postihnutého starého človeka vedľa iba tí, ktorí to na vlastnej koži zažili. Pre nich môže byť táto hra akousi očistou, pre ostatných príkladom, že aj ľudia, ktorí už nepoznávajú svojich najbližších, ba ani samých seba, potrebujú lásku. Ako táto hra vznikla?

Táňa Kusá – autorka: „Na začiatku bola Alzheimerova choroba mojej mamy, pomalá premena blízkeho človeka na bezbrannú, dezorientovanú bytosť. Krátko po jej úmrtí ma oslovi-

la najprv moja rozhlasová kolegyňa, aby som sa v jej relácii podelila s poslucháčmi o skúsenosti a pocity zo života s touto chorobou. Hoci sa mi ťažko rozhodovalo, či mám o takých intímnych a bolestných veciach verejne rozprávať, ukázalo sa, že poslucháčov moja výpoveď naozaj zasiahla. Odrazu akoby sa všetci chceli práve so mnou podeliť o vlastné trápenie. Veľmi silno zarezonovalo aj moje vystúpenie v televíznej relácii nedávno tragicky zosnulého MUDr. Andreja Reinera Fonendoskop na túto tému, kde som hovorila v prítomnosti významných neurologických kapacít. V r. 2004 som potom napísala rozhlasovú poviedku S mamou a poslala ju do anonymnej súťaže o Cenu Vincenta Šikulu. Podstatnejšie ako to, že som získala 2. cenu, bolo, že jej rozhlasová podoba – mamu hrala Mária Kráľovičová, dcéru Emília Vášáryová – mala tiež nečakane veľký poslucháčsky ohlas. Aj preto som bola šťastná, keď si dramaturgia SND z textov, ktoré som ponúkla, vybrala práve tento. Divadelná hra je doplnená o tri mužské

Moderná časť Astanu

Na území žije veľká uzbecká menšina, dôsledok sovietskej politiky v minulosti. Stalin chcel Tadžikistan ako autonómny satelit Uzbekistanu. Bola to zrejme odplata za boje s basmačmi, ktorí bojovali proti boľševikom za nezávislý moslimský štát. Hlavným mestom je Dušanbe, v štáte žije 6,4 mil. obyvateľov: Tadžikovia 62,3 %, Uzbeci 23,5 %, Rusi 7,6 %, Tatári 1,4 %, Kirgizovia 1,3 %, ostatní 3,9 %.

Po rozpade ZSSR tu žila početná ruská menšina, ktorá vďaka vzdelaniu patrila k miestnej intelektuálnej elite. Jej odchod znamenal „odliv mozgov“.

V Tadžikistane sa odohrali boje medzi prívržencami komunistického prezidenta a podporovateľmi Islamskej strany obrody. Občianska vojna trvala od roku 1991 do roku 1997. Jej minulé voľby považovali zahraniční experti za najdemokratickejšie v strednej Ázii, kde však oponenti komunistov utrpeli

postavy – môjho otca, brata a muža, ktorí v poviedke priamo nevystupujú. Odborné, ale aj niektoré osobné veci som konzultovala s bratom – neurochirurgom. Hra je mojou poctou rodičom, ktorí akoby nikdy neodišli, ale ostali tu so mnou...”

Peter Pavlac – dramaturg: „Spolupráca s autorkou, ktorá na javisko priniesla intímnu výpoveď, bola pre mňa úžasným zážitkom a otvorenie takejto témy je dobrá skúsenosť. Choroba „starých ľudí“, ako sa Alzheimerovej chorobe zvykne hovoriť, sa ma dotkla svojou nečakanou nevyhnutnosťou.“

Roman Polák – režisér, šéf Činohry SND: „Z hry napriek tragike cítiť pozitívnu energiu. Verím, že pomôže ľuďom očistiť sa od vlastných prežitých, možno smutných a ťažkých chvíľ s rodičmi. Čo sa týka výberu a prípravy, napriek zložitej sezóne v živote SND – kolaudácia a sťahovanie sa do novej budovy, zžívanie sa s ňou – je S mamou (popri hre Viliama Klimáčka Kto sa bojí Beatles a hre Petra Pavlaca Partybr/e/akers) už tretou súčasťou slovenskou hrou, ktorú sme po presťahovaní uviedli. Zároveň je poctou jubilantke, herečke Márii Kráľovičovej. Premiéra bola naplánovaná práve na jej narodeniny, aj keď nebolo isté, či sa dovedy divadlo vôbec otvorí.“

Máriu Kráľovičovú (nar. 7. júna 1927) prijali do SND v sezóne 1947/48. Pre starších divákov je doslova kultovou herečkou. V 60-tych rokoch sa chodilo na „jej“ hry: Ľudský hlas Jeana Cocteaua, Millerove Po páde, Pohľad z mosta, Cenu, na Tennessee Williama, aj na ďalšiu svetovú či slovenskú súčasnosť i klasiku. Stále výborne vyzerajúca, energická, vtipná Mária Kráľovičová vôbec neprípomína postavu mamy, ktorú stvárňuje. O divadle a o svojej najnovšej postave hovorí:

„Už som neverila, že do novej budovy prídem niekedy aspoň ako diváčka. Som šťastná, že som sa dočkala otvorenia a že tu dokonca hrám. Herec, keď nehraje, je mŕtvy a ja som živá a je pre mňa sviatkom každý deň, keď som na javisku. Túto hru som dostala k narodeninám ako krásny dar od kolegov, i keď som si najprv povedala – museli mi dať akurát tú „alzheimerku“? Ale samozrejme som si pritom zaspomínala aj na svoju mamičku, ktorá umrela ako 92-ročná a ktorú sme so sestrou opatrovali.“

A tajomstvo vitality **Márie Kráľovičovej**? – „Možno je to aj v génoch, ale ja som v neustálom pohybe, som šťastná, že

robím, ešte nechcem vysiadať v parku na lavičke a kŕmiť holuby. A potom – vždy som oslavovala len meniny, nie narodeniny, nerátala som roky – čo som, matematik?“

Najvýraznejšou partnerkou mamy v tejto hre je jej dcéra **Bea, (Božidara Turzonovová)**, ktorá sa o ňu stará a jej chorobe prispôbuje pomaly aj svoj vlastný život, profesionálny aj partnerský. A keď si mama v určitých chvíľach uvedomuje svoj stav a pýta sa „na čo som na svete, keď už nie som užitočná“, dcéra jej odpovedá: „Si na svete preto, aby si nám robila radosť. Si užitočná tým, že si. Keď som ja bola malá a odkázaná na teba, bola som užitočná? Pomáhala som ti? Vôbec si sa nad tým nezamýšľala, stačilo ti, že ma máš.“

Mužské postavy v hre stvárňujú **Leopold Haverl – otec, František Kovár – syn Pavol a Michal Dočolomanský/alt. Juraj Slezáček – Bein partner Šimon.** ■

*Autorka je novinárka
Foto Filip Vančo*

porážku. Krajina sa ťažko spamätáva z tejto vojny, hospodárstvo je rozvrátené.

Strana islamského odporu presadzuje tadžický nacionalizmus. Situácia je veľmi zložitá, veď Tadžikistan je nárazníkovým územím proti radikálnemu islamu, nárazníkovou zónou medzi Rusmi a moslimskými „barbarmi“. Demokracia v Tadžikistane je stále veľmi krehká. Je to krajina, ktorou naďalej vedie „ópiová cesta“ slúžiaca k obchodu a distribúcií ópia.

V porovnaní s Tadžikistanom a ďalšími krajinami strednej Ázie pôsobí Kazachstan ako krajina rýchlo napredujúca, hoci i ona je predovšetkým vývozcom surovín.

V tom ju predstihol Turkmenistan, ktorý bol najodľahlejšou oblasťou ZSSR, ktorý sme spolu s Kirgistanom a Uzbekistanom zaradili na pokračovanie do ďalšieho vydania.

Jedna z fontán v Astane

• hn

Ján Chovanec

Federalizácia

Rakúsko-Uhorska a Milan Hodža

Na prelome 19. a 20. storočia vznikajú i v maďarskej spoločnosti demokratické a radikálne buržoázne politické smery, ktoré sa snažia vo verejnom živote presadiť triezvu úvahu ohľadne možností budúceho rozvoja uhorského štátu, ktorého vládnuci národ v tej dobe tvorí 48,1 percenta z takmer dvadsiatich miliónov obyvateľov.

V prvých rokoch 20. storočia sa taktiež formuje buržoázno-radikálne hnutie, ktoré nesúhlasí s feudálnymi prežitkami a spoločenským konzervativizmom. Za jednu z hlavných úloh si kladie boj proti utláčaniu národností a jeho vedúcou osobnosťou sa stáva Oszkar Jászi.

Podľa Jásziho je národnostná otázka ústredným problémom štátnej existencie Uhorska. Vyjadruje svoj nesúhlas s násilnou maďarizáciou a navrhuje, aby jednotlivé národnosti v Uhorsku spájali bratské vzťahy. V tom čase (od roku 1906) je hlavným redaktorom mesačníka Huszadik Század, kde sa vyjadruje k problematike národnostnej otázky a upozorňuje na jej dôležitosť. Z jeho definícií vyplýva, že pojem národ je identický s pojmom štát a chápe ho ako národný štát. Jediným národom sú teda podľa Jásziho Maďari a ostatné etnické celky sú národnosťami, vzhľadom na to, že nie sú štátotvornými fenoménmi a ani sa neusilujú štát vytvoriť. V národnom štáte môžu žiť aj národnosti, ak prijali jeho zákony.

Pre obdobie rozmachu kapitalizmu v západnej Európe je príznačné národno-uvedomovacie úsilie národností, ktoré stojí proti univerzalistickej tendencii maďarskej šľachty. Tu začína Jásziho analýza národnostného problému a na jej základe hľadanie najvhodnejšej alternatívy riešenia. Poukazuje na chyby národnostnej politiky Uhorska. Ide hlavne o nedostatky maďarskej revolúcie (1848-1849) a národnostného zákona z roku 1868, v ktorom maďarskí liberáli presadili v národnostnej otázke svoje stanovisko. Tento zákon ale svoju funkciu fakticky nesplnil a postupne bol obmieňaný pomocou iných právnych foriem, čo vyústilo v 1. desaťročí 20. storočia do násilnej maďarizácie. Jászi sa snaží o uplatňovanie tohto nefunkčného zákona, ktorý by mal zabezpečovať aspoň minimálne práva na kultúrny život národností, no zostáva i rozporuplným, pretože neuznáva národnosti ako štátoprávne individuality s kolektívnymi politickými právami.

Mapa Rakúsko-Uhorska, začiatok 20. storočia

Národnostnú otázku Jászi chápe ako prirodzený jav, ktorý podľa neho zákonite vystupuje vo všetkých štátoch, nachádzajúcich sa na ceste od feudálneho k priemyselnému buržoázemu štátu. A národnostné znaky sú teda výrazom prirodzeného vývojového procesu sebauvedomovania národov. Vypracúva tzv. minimálny národnostný program, čím je zavedenie jazyka národností do administratívy, školstva a súdnictva. Vychádza pritom z rozboru stavu národnostného problému. Diskrimináciu národností nazýva národnostnými krivdami a ich obsah delí do troch skupín:

- nedostatky vo verejnej správe a súdnictve (hlavne jazykový problém)
- hospodárske ťažkosti
- školské a kultúrne problémy vôbec (vystavovanie nevzdelaných skupín demagógií, teroru či riziku alkoholizmu)

Za najdôležitejší problém považuje jazykovú a školskú otázku, na ktoré všetky ostatné skupiny logicky nadväzujú, a navrhuje pozdvihnutie kultúrnej úrovne. Jej nízku úroveň pripisuje hospodárskemu a politickému útlaku vidieka. Uvedomuje si, že násilná maďarizácia by nebola možná ani bez styku Rumunov a Slovákov s kultúrnymi centrami Čechov a Rumunov. Podľa Jásziho zostáva iba jedna alternatíva, a tou je veľkorysá hospodárska a sociálna politika Uhorska. A práve násilná maďarizácia bráni uplatneniu i žiaducej formy asimilácie.

Nakoniec Jászi dospieva k ponímaniu Uhorského štátu, kde budú národnostné zložky intenzívne zapojené do hospodárskeho a kultúrneho života štátneho celku, kde by sa špecifický vklad každej národnosti s využitím jazykových a kultúrnych faktorov odrazil i na celkovej ekonomickej prosperite. V budúcnosti Jászi vidí podobný zjednocovací vzorec v celoeurópskom meradle, kde sa podľa veľkej svetovej historickej zákonitosti vytvára hospodárska delba práce, ktorá je zárukou

Dokumentačné a muzeálne stredisko slovenskej národnostnej menšiny pri KSK

Dokumentačné a muzeálne stredisko slovenskej národnostnej menšiny pri KSK (DOMUS) vzniklo v roku 1997 ako reakcia na záujem Slovákov a Čechov v ČR dozvedieť sa viac o pôvode slovenskej menšiny, jej duchovnej a materiálnej kultúre i tradíciách. Dokumentačné stredisko sa venuje i súčasnosti, zbiera dokumentačný materiál k súčasnému životu menšiny, triedi ho a archivuje. Zo zaujímavých dokumentov, dobových fotografií a trojrozmerných predmetov pripravuje výstavy, ktoré realizuje v českých a slovenských múzeách, archívoch, knižniciach, kultúrnych domoch, gymnáziách atď. Výstavy sa uskutočnili v 40 mestách spoločne s prednáškami, besedami a ďalej pokračujú. V súčasnosti prebieha výstava v Chomutove, pripravuje sa výstava v Štátnom oblastnom múzeu v Děčíne (3. októbra vernisáž) a výstava v Prahe – november 2007.

DOMUS rozšíril svoje zbierky o ďalší dokumentačný archívny materiál, trojrozmerné predmety dokumentujúce život Slovákov v ČR v minulosti a získava priebežne dokumenty k súčasnosti. Má rozsiahlu knižnicu z pozostalostí slovenských osobností. Dokumentačné stredisko potrebuje priestor cca 30 metrov štvorcových, kde sú zbierky uložené, kde sa výstavy pripravujú a kde pracuje odborník DOMUSu, ktorý dáva informácie o minulosti a súčasnosti Slovákov v ČR, o slovenských menšinách v zahraničí i o slovenskej materiálnej, duchovnej kultúre, tradíciách, literatúre, vede. Pracuje tu aj internetové centrum DOMUS.

produktívnych funkcií a ekonomického napredovania štátnych celkov.

Následne na upozornenie koncentrovanej opozičnej politickej energie zo strany nemaďarských a chorvátskych zástupcov v uhorskom parlamente vychádza v roku 1906 kniha s názvom Die vereinigten Staaten von Gross-Österreich, považovaná za základ teórie novej politiky podunajskej monarchie. Toto významné dielo napísal sedmohradský politický mysliteľ Aurel Popovici. Poukázal a zdôraznil v nej, že nastolený dualizmus Rakúsko-Uhorska z roku 1867 nevyhnutne smeroval k potrebe uhorskej časti oddeliť sa, a teda k rozvráteniu habsburskej monarchie. Zakotvil v nej rozdelenie regiónov, podľa ktorých by sa podunajská ríša mala prebudovať na Spojené štáty Veľkého Rakúska – federáciu obsahujúcu pätnásť súverénnych štátov:

1. Nemcami obývaná časť Rakúska so siedmimi členmi zo štyridsiatich dvoch v centrálnom vládnom orgáne
2. Nemcami obývaná časť Čiech s dvoma členmi
3. Nemcami obývaná časť Moravy s jedným členom
4. Maďarsko so siedmimi členmi
5. Sikulsko (izolovaná skupina Maďarov v Sedmohradsku) s jedným členom
6. Čechmi obývaná časť Čiech a Moravy s piatimi členmi
7. Slovensko s dvoma členmi
8. Chorvátsko s tromi členmi
9. Slovinsko s jedným členom
10. Vojvodina (región Srbov v starom Uhorsku) s jedným členom
11. Poľská západná Halič s tromi členmi
12. Rusínska východná Halič vrátane bývalej Podkarpatskej Rusi s tromi členmi
13. Sedmohradské Rumunsko so štyrmi členmi
14. Trieste (Terst) s jedným členom
15. Trento s jedným členom

Napriek tomu, že podľa vyššie uvedeného rozdelenia sa Slovensko s Českým územím v žiadanom bode neprekrýva, v inej kapitole Popovici hovorí o Čechoch a Slovákoch ako o česko-slovenskom celku. Podľa slov Milana Hodžu „Mal na to plné právo, pretože po našej slovenskej schôdzke s českými predstaviteľmi v Hodoníne v auguste roku 1905 sa česko-slovenská spolupráca, dovtedy obmedzená a kultúrnu oblasť, začala rozvíjať i v oblasti politickej.“

Popoviciho plán bol iba podkladom, návrhom prvej fázy reformy, kde sa mala bývalá monarchia pretransformovať na federálny, ale stále pevne zjednotený štát s oficiálnym štátnym jazykom nemeckým. Každý občan z ktoréhokoľvek zo Spojených štátov Veľkého Rakúska mal byť zároveň rakúskym občanom

a Spojené štáty mali tvoriť colnú úniu. Popovici taktiež navrhol spoločné záležitosti federálneho štátu:

1. Panovník
2. Zahraničná politika
3. Obrana
4. Tarify
5. Legislatíva týkajúca sa občianskeho práva, trestného práva a právneho poriadku
6. Legislatíva a správa hlavných železníc a strategických železníc
7. Regulačné opatrenia týkajúce sa občianstva a práva usadiť sa
8. Legislatíva týkajúca sa námorných zákonov a obchodných zákonov
9. Pasy
10. Zdravotné a veterinárne orgány
11. Rázenie mincí a úrokové sadzby
12. Patenty, váhy a miery
13. Všetky záležitosti týkajúce sa spoločných financií

V mnohých bodoch bol Popovici skutočne praktický, rozumný a nezaujaty. Množstvo z nich sa presadzuje i v tejto dobe, prípadne sa v nedávnej minulosti používali.

Kniha A. Popoviciho sa samozrejme nemohla a ani nestretla so všeobecným pozitívnym súhlasom. Maďarskú vládu podľa Hodžových slov rozzúrila, Česi a Poliaci protestovali, zo slovenskej a sedmohradskej strany bolo počuť kritiku ústupkov, ktoré Popovici vo svojej knihe poskytol rakúsko-nemeckému centralizmu. V každom prípade Popoviciova kniha rozpútala ďalšie debaty a snahy v rámci sebaurčenia jednotlivých národov Uhorska. I v prípade, že by sa jeho myšlienky začali uskutočňovať a ríša by nebola schopná sa podľa tohto plánu pretvoriť, bol by to ďalší silný impulz k národnej „samoidentifikácii“.

Na tomto mieste by som rád v krátkosti spomenul meno rakúskeho Nemca, socialistu a po prvej svetovej vojne prvého federálneho kancelára Rakúska, Karla Rennera a jeho dielo, ktoré Popoviciovmu knižnému návrhu predchádzalo. Jeho titul znie Boj rakúskych

národov za štát a napísal ho pod pseudonymom Rudolf Springer. Išlo o štúdiu navrhujúcu transformáciu ríše na spoločenstvo národných samospráv. Pod týmto „krycím menom“ vyšlo i dielo Základy a ciele rozvoja Rakúska-Uhorska. ■

Dokončenie v budúcom čísle

Autor je študent slovakistiky na FF UK v Prahe

Foto archív

Mapa podľa návrhu Aurela Popovici z roku 1906

DOMUS súčasne pripravuje prezentáciu výstav slovenských inštitúcií v ČR, predovšetkým v Prahe. V tomto roku to je výstava SNM v Martine „Dva brehy rieky Moravy“ (bola v Moste a Chomutove, bude v Děčíně); výstava o histórii a súčasnosti slovenských Rómov v SNM v Martine, ktorá bude v Prahe. Stredisko pre výstavy zaisťuje vhodný výstavný priestor a služby, ktoré financuje prostredníctvom svojej odbornej činnosti v českých inštitúciách. Slovenským múzeám a ďalším inštitúciám tým odpadajú finančné výdaje na priestor, dopravné, služby. DOMUS je odborným a dokumentačným pracoviskom Slovákov v ČR, ktorého činnosť podporuje MK ČR. Je partnerom dokumentačných stredísk národnostných menšín v ČR, SR a v zahraničí (napr. poľskej menšiny, volyňských Čechov, Čechov v SR, litovskej, ukrajinskej a českej menšiny v Lotyšsku, atď.).

DOMUS žiada podpornú čiastku na nájomné priestoru pre svoju činnosť vo výške 72 000 Kč (200 Kč/1m²) a 20 000 na služby (elektrina, temperovanie priestoru, telefón, propagácia výstav zo SR v ČR).

Helena Nosková

Huby – mýty a skutočnosť

Každý rok v tomto čase sa v časopisoch, dennej tlači, na internete objavujú články o hubách. Je tomu aj tohto roku. Uplynulo desať rokov od havárie v Černobyle, ľudia sa zaujímajú o stav rádioaktívnych látok v hubách a vedci z viacerých odborov reagujú na ich záujem. Články sme prečítali a niektoré zaujímavé informácie z nich nájdete v tomto príspevku. Predovšetkým o hríboch, ktoré majú v každom slovenskom regióne aj svoj miestny názov – dubák, grib, tvrdoš, bukovec, pelcman, pencurák, pravák atď. Ako by aj nie, keď hríbov je viac druhov. V dubových lesoch v minuloročnom lístí rastú hríby dubové, hríby bronzové a pod borovicami zasa hríby sosnové.

Vyhľadávaný je hríb smrekový, statný, s bielou dužinou, nachádzajúci sa celkom iste po skupinkách na lesných poliankach pod mladými smrkami v zelenom machu. V lesoch nájdeme aj zrnitohlúbkovitý hríb nazývaný modrák, hríb siný a hríb satan. Ten posledný je prudko jedovatý, ale všetky tri na reze modrajú. Krásne vyzerá aj horčiak, ktorý už spôsobil nejedno nemilé prekvapenie svojou odporne horkou chuťou. Veľmi chutné sú kozáky brezové, hrabové, osikové...

Čo sú to vlastne huby?

Hríby sú najzložitejšie huby. Žijú len v symbióze s určitými stromami a umelo sa ich nepodarilo vypestovať ani v tých najlepších podmienkach simulujúcich prirodzené prostredie. Možno preto sa huby, hlavne hríby, rátajú k jedinečným a osobitým darom lesa, ku ktorým majú Slovania veľmi silný vzťah. Chodenie na hríby patrí nielen k obľúbeným kratochvíľam leta a jesene, ale je aj určitým mystériom, pretože pre východných a západných Slovanov sú hríby obradným jedlom. V rôznej úprave nesmeli chýbať na štedrovečernom stole – či už v polievke, omáčke, alebo v samostatnom jedle, akým v Čechách bol hubník alebo kuba. Aký je vzťah južných Slovanov k hubám sme zatiaľ nezistili. Ale baltské národy (Litovci, Lotyšci a zrejme i asimilovaní Prusi) majú huby v láske tak ako my, tým skôr, že v ich rovinatých sosnovo-brezových i dubovo-smrekových lesoch hríby nielen rastú dokonca viac ako u nás

(ale to je asi len klam spôsobený skutočnosťou, že sú to národy málopočetné, s malou hustotou obyvateľa na km², čím na jedného Lotyša alebo Litovca pripadne viac hríbov, ako je tomu u nás

či už v Čechách, alebo na Slovensku). Sušia ich, na zimu ich nakladajú do soli i octu, nie sú však ich obradným vianočným jedlom. V zimných mesiacoch bývajú pikantnou prílohou k studenému mäsu, huspenine, pridávajú sa do zeleninových šalátov, dávajú sa do omáčok, ku kotletám atď.

Niektoré národy huby, ba ani hríby nezberajú. Považujú ich za niečo nečisté, akýsi lesný odpad, ktorý do seba vstrebal to najhoršie, čo by v žiadnom prípade nejedli. Zrejme podstatu húb odvodzujú od plesní, s ktorými aj naše obľú-

bené hríby patria do jednej čeľade. S tým rozdielom, že plesň vypustíte raz dva aj po domácky na chlebe, ovocí i inde, zatiaľ čo hríby, ale aj ďalšie huby (holubinky, kuriatka, rýdziky) veru nie.

A v tom to asi bude. Slovania majú obraznejšie videnie sveta (popísali etnopsychológovia), viacej podliehajú náladám, boli vraj menej racionálni ako napr. severské národy i iní. A tak v tajomných hubách našli záľubenie. (Prosím čitateľa, nech neberie všetko ako literatúru faktu; tento seriál je písaný s väčšou mierou fantázie, aby pobavil. Ale recepty jedál sú overené a získané zo starých i súčasných receptov mnohých regiónov, pozn. autorky.)

K osobitým druhom patria huby rastúce na stromoch. Všetci poznáme Práchnivce zápalné, z ktorých sa pripravovala zápalná

Dva zemiaky uvaríme a rozpučíme. Huby smažíme na oleji, potom pridáme k rozpučeným zemiakom, posolíme, pridáme čierne korenie a všetko krátko povaríme. Do už hotovej polievky pridáme nasekanú petržlenovú vňať, smotanú a rezy citrónu. Vymiešame na cibulke vajička, pražíme v tuhšiu praženicu, ktorú pridávame do každého taniera s polievkou.

• hn

Súťaž

Ako sa nazýva hmota na fotografii vpravo?

Napište názov známeho podkrkonošského jedla z húb, ktoré sme už popisali v Listoch z roku 2003.

Aký je český názov húb kuriatok?

V budúcom čísle zverejníme správne odpovede z č. 7 – 8.

hubka. V minulosti býval aj dekoráciou v byte – akými závesným držadlom na kvety. Chutnou jedlou hubou je podpňovka obyčajná, ktorá v celých strapcoch rastie na starých pňoch, ale až s prvými mrazíkmi koncom septembra. Napáda ale aj živé stromy a spôsobuje hnieť dreva. Je to veľký škodca. Treba ju zbierať a konzumovať.

Muchotrávky rastú v lesoch, necudzopasia, sú ale jedovaté. Na dedinách nimi trávili muchy, odtiaľ názov. Jediná jedlá muchotrávka je muchotrávka červenkastá, ružovka, výborná jedlá huba, ktorá sa však na Slovensku takmer neje a nezberia. V Čechách je ale obľúbená a je základom každej praženice. Českí hubári zasa nedôverujú plávkam a nezberajú ich, hoci sú to veľmi chutné huby...

V Čechách, na Slovensku a v Poľsku sú veľmi obľúbené kuriatka a pravé rýdziky.

Obsahujú huby rádioaktívne látky? Aká je ich skutočná hodnota pre ľudský organizmus?

Áno, obsahujú. A na vine je nielen Černobyľ, hoci po tejto katastrofe sa rádioaktivita v hubách prudko zvýšila, predovšetkým v Nórsku a Fínsku. Nórovia a Fini huby nejedia, postihla ale aj mäso ich oviec, sobov a čučoriedky. Počet becquerelov/kg sa viac ako desaťnásobne zvýšil oproti povoleným 600 bcq/kg. Vlady niektorých štátov upozorňovali na nevhodnosť konzumácie húb. U nás obsah rádioaktívnych látok, t. j. cézia 137, oproti minulým rokom klesol. Najviac týchto látok vraj obsahujú plávky, šampiňóny, pavučinovce a niektoré ďalšie huby, ktoré sa bežne nejedia.

Hovorí sa, že huby nemajú výživnú hodnotu, že sú len chuťovkou. Boli však prípady, že expedície na Sibíri sa živili aj tri mesiace hubami, prežili a neochoreli. V roku 1976 jeden poľský mykológ jedol desať dní len plávky a šampiňóny varené v slanej vode, ktoré zapíjal nesladeným lipovým čajom. Cítil sa svieži, ľahký, dobre sa mu pracovalo a nemal zdravotné problémy. To dokazuje, že huby majú síce nízku energetickú hodnotu, ale vysokú výživnú hodnotu. Obsahujú bielkoviny, aminokyseliny, cukry a minerály: draslík, fosfor, vápnik, železo, sodík, meď, mangan a iné. Bedľa jedlá obsahuje meď, ktorá pomáha tvorbe červených krviniek.

V hubách ale nájdeme olovo, ortuť, arzén a iné škodlivé prvky. Niektoré zasa obsahujú látky proti rakovine, ďalšie znižujú obsah cukru v krvi, v iných nájdeme antibiotiká (mucidín i penicilín). Oplývajú aj vitamínom A, B1, B2, D, E, K a C.

Pre ľudské telo sú dôležité aminokyseliny; hríby a šampiňóny ich majú viacej ako mäso.

Ako huby uvariť podľa starých receptov:

Chutné sú staré recepty židovskej kuchyne, kde muži boli nadšenými hubármi. Bola to vo východnej Európe jedna z mála príležitostí, keď sa odtrhli od štúdia Talmudu a dostali sa na čerstvý vzduch. Muži zbierali v lete a na jeseň huby, ktoré ženy sušili na peci a suché uchovávali v zaváracích pohároch až do jari.

Krupnik bola hubová polievka rozšírená v Poľsku, Litve, na Ukrajine medzi Židmi. Od nich ju prevzalo miestne obyvateľstvo, ktoré ju považuje za súčasť svojej národnej kuchyne. Varí sa hlavne v zime a má vďaka sušeným hubám špecifickú nakyslastú chuť. Príprava polievky je jednoduchá – s cibuľou, zemiakmi, krúpkami a hubami alebo s pridaním zeleniny. Môže sa tiež použiť mäsový alebo slepačí vývar, 40 g sušených húb, 3 litre vody alebo vývar, 2 mrkvy, 2 malé repky, 2 cibule, 2 zemiaky, zelerová vňať, 125 g krúp.

Huby máčame 15 minút v teplej vode, zeleninu najemno nasekáme v mixéri, vložíme do hrnca, pridáme vodu, vrátane tej, v ktorej sa máčali huby, všetko uvedieme do varu, osolíme, pridáme čierne korenie a necháme na miernom ohni asi hodinu, až sa krúpy takmer rozvaria. Polievka je rôsolovitá; ak je len z vody, môžeme pridať smotanú.

Aj v Rusku bolo zbieranie húb obľúbeným trávením voľného času. Obľúbeným jedlom miestnej židovskej kuchyne bolo kurča na hubách. Ani jeho príprava nebola zložitá.

Kurča rozštvrtíme, na oleji v kastróle opražíme, vyberieme, potom tam opražíme huby. Prilejeme víno, osolíme, vrátame mäso, podlejeme sladkou smotanou, posypeme nasekanou petržlenovou vňaťou a podávame so zemiakmi alebo chlebom.

Hríby a kuriatka sa dusili na cibulke, husacej masti so soľou, čiernym korením, podlievali sa bielym vínom a nakoniec smotanou. Prílohou býval chlieb.

Táto hubová polievka pripomína jedlo, ktoré je súčasťou našej súťaže. ■

Foto autorka

Vysielanie pre Slovákov žijúcich v ČR

www.rozhlas.cz

ČESKÝ ROZHLAS

ČRo 1 - Radiožurnál	utorok	20:05 – 21:00
ČRo Brno	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo České Budějovice	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Hradec Králové	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Olomouc	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Ostrava	pondelok, streda	19:45 – 20:00

ČRo Plzeň	pondelok, streda piatok	19:45 – 20:00 19:30 – 20:00
	(zostrih utorkového Radiožurnálu)	
ČRo Regina Praha	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Region, Vysočina	pondelok, streda	19:45 – 20:00
ČRo Sever	pondelok, streda	18:45 – 19:00 19:45 – 20:00

Modrá stránka

program Klubu slovenskej kultúry na september 2007

SPRÁVY A OZNAMY

Upozornenie! Väčšina programov Klubu slovenskej kultúry sa od septembra t. r. uskutoční v priestoroch Domu národnostných menšín vo Vocolovej 602/3, Praha 2 (v blízkosti zástavky metra C – I. P. Pavlova, ale aj v blízkosti zástavky metra A – Náměstí Míru).

Ospravedlnenie: Vo štvrtok 13. septembra 2007 sa zo zdravotných dôvodov neuskutočnila prednáška Slovenské národné povstanie v novom svetle. Všetkým záujemcom o túto prednášku sa ospravedľujeme.

Členský príspevok na rok 2007 zostáva nezmenený, a to: 100 Kč pre študentov a dôchodcov

200 Kč pre ostatných členov.
Zaplatiť môžete zloženkou (nájdete ju v minuloročnom dvojčísle časopisu LISTY 11 – 12 / 2006), variabilným symbolom je číslo členského preukazu alebo Vaše meno a priezvisko. Príspevok môžete uhradiť aj v hotovosti v KSK (Lipanská 4, Praha 3), najlepšie v utorok a v stredu od 13.00 do 18.00 a v alebo po telefonickom dohode. Platíť môžete tiež prevodom na náš účet v Komerčnej banke, Spálená 51, Praha 1, č. účtu: 34834-011/0100.

Dakujeme všetkým, ktorí už zaplatili a osobitné poďakovanie patrí Vám, ktorí ste uhradili vyššiu čiastku, ako je stanovený členský príspevok. Tešíme sa na stretnutia s vami na klubových programoch.
Rada Klubu slovenskej kultúry
Úradné hodiny KSK pre členov KSK a širšiu verejnosť: utorok – v čase 13.00 – 18.00, streda – v čase 12.00 – 18.00, piatok – v čase 10.00 – 16.00. V inom termíne po telefonickom dohovore.
Rada KSK si dovoľuje požiadať členov KSK, ktorí majú záujem byť nápomocní Klubu slovenskej kultúry v odborných záležitostiach, nech nám dajú vedieť – telefonicky na telefónne číslo Klubu slovenskej kultúry, resp. osobne v úradných hodinách. Vopred dakujeme.
Pre záujemcov o slovenskú a českú tlač i literatúru je klubová čítareň otvorená vždy v utorok a stredu od 14.00 do 17.00.

NAŠA PROGRAMOVÁ PONUKA

Sobota 19. 5. – Nedela 20. 9.
Kostel sv. Kateríny, Chomutov
Oblastní muzeum v Chomutově
STOROČIE SLOVÁKOV V ČESKÝCH KRAJINÁCH
Výstavný projekt KSK a DOMUSu pri Klube slovenskej kultúry o histórii príchodu Slovákov do českých krajín a o ich kultúrnom prínose v minulosti a v súčasnosti pre ČR. Program pripravili KSK, DOMUS a *Oblastní muzeum v Chomutově*. Výstava sa koná pri príležitosti 30. výročia Klubu slovenskej kultúry. Podrobnejšie informácie o výstave sa dozviete na internetových stránkach – www.klubsk.net a www.muzeum-cv.net

Utorok 11. 9. o 10.00
Modrá sála Slovenského inštitútu
Jilská 16, Praha 1
ROZPRÁVAJEME SI ROZPRÁVKU
Cyklický výchovno-dramatický program pre najmenších žiakov pražských škôl o slovenčine a jednej rozprávke krajiny. Program nadväzuje, tak ako v roku 2006, na tradičný program KSK – *S básničkami a pesničkami do rozprávky podte s nami*. Program pripravili KSK a Slovenský inštitút v Prahe.
Vstup voľný.

Štvrtok 13. 9. o 10.00
Modrá sála Slovenského inštitútu
Jilská 16, Praha 1
SLOVENSKÁ POÉZIA A PRÓZA
Od ľudovej slovesnosti po súčasnú modernu
Cyklický komponovaný literárny program pre študentov pražských škôl spojený s prednáškou, prednesom ukážok z diel a besedou. Program pripravili Slovenský inštitút v Prahe a KSK.
Vstup voľný.

Piatok 14. 9. o 10.00
Dom národnostných menšín
Vocolova 3, Praha 2
ROZPRÁVAJEME SI ROZPRÁVKU
Cyklický výchovno-dramatický program pre najmenších žiakov pražských škôl o slovenčine a jednej rozprávke krajiny. Program nadväzuje, tak ako v roku 2006, na tradičný program KSK – *S básničkami a pesničkami do rozprávky podte s nami*. Program pripravili KSK a DNM.
Vstup voľný.

Utorok 18. 9. o 15.00
Klub slovenskej kultúry
Lipanská 4, Praha 3
AKO PREKLADÁ MODERNÚ SLOVENSKÚ LITERATÚRU?
SEMINÁR PRE UČITEĽOV A ŠTUDENTOV
Ďalšie stretnutie pedagógov a študentov pri príležitosti príprav 4. ročníka pražskej stredoškolskej konferencie *Poznajme sa vzájomne – „Slovenčina a čeština, jazyky stále bližšie?“*. Čítanie úryvkov z oboch literatúr a preklad z listu pre žiakov a študentov stredných škôl i ZŠ v spolupráci so slovakistami. Lektorujú H. Nosková, R. Čaplovič, J. Chovanec.
Vstup voľný.

Štvrtok 20. 9. v čase 16.00 – 18.00
Dom národnostných menšín
Vocolova 3, Praha 2
BEZPLATNÁ PRÁVNA PORADŇA v otázkach bytovej problematiky a privatizácie bytového fondu (v oblasti prevodov bytov do vlastníctva)
Raz do mesiaca ju poskytuje členka KaRK KSK – JUDr. Marta Očovská pre členov KSK. Prineste si so sebou doklady týkajúce sa vašej problematiky. **Pre veľký záujem vás prosíme, aby ste sa objednávali dopredu na telefónne číslo KSK, t.j. 224 215 085 alebo 724 025 170.**

Piatok 21. 9. o 15.00
Klub slovenskej kultúry
Lipanská 4, Praha 3
POZNAJEME SA VZÁJOMNE – SLOVENČINA A ČEŠTINA, JAZYKY STÁLE BLÍŽKE?
Stretnutie so stredoškolskými profesormi v KSK – Zahájenie prípravy na 4. ročník pražskej stredoškolskej konferencie *Poznajme sa vzájomne – „Slovenčina a čeština, jazyky stále bližšie?“*.
Vstup voľný

Pondelok 24. 9. o 15.00
Klub slovenskej kultúry
Lipanská 4, Praha 3
VÝTVARNE PONDELKY PRE DETI V KSK – VÝTVARNE PRACOVAŤ S DEŤMI
Výtvarné pondelky pre deti v KSK – zápis detí do bezplatného kurzu

pod vedením výtvarníčky Zuzany Štancelovej, členky KSK.
Vstup voľný.

Streda 26. 9. o 16.30
České centrum Košice
Rázusova 13, Košice
MASARYKOVCI A BYSTRICKÁ
Vernisáž výstavy PhDr. Nadi Vitanovskej a Mgr. Zuzany Štancelovej – Masarykovci a Bystricka pri príležitosti 70. výročia úmrtia prvého česko-slovenského prezidenta T. G. Masaryka. Výstavu pripravil KSK v spolupráci so Slovensko-českým klubom v SR a s Českým centrom Košice. Výstava potrvá do konca októbra 2007.

Štvrtok 27. 9.
Múzeum teroru, Budapešť
MAĎARI ZO SLOVENSKA A SLOVÁCI Z MAĎARSKA V ČESKÝCH KRAJINÁCH V PRAMEŇOCH MOSKOVSKÝCH ARCHÍVOCH
Prednáška Heleny Noskovej na tému „Maďari z Československa a Slováci z Maďarska v prameňoch moskovských archívov“.

PREDBEŽNÁ PONUKA NA OKTÓBER 2007

Pondelok 1. 10. o 17.00
Dom národnostných menšín
Vocolova 3, Praha 2
ČAROVANIE VODY
Vernisáž výstavy fotografií fotografa a člena KSK Stanislava Gajdoša. Pripravili KSK v spolupráci s DNM. Výstava potrvá do 7. 10. 2007.
Vstup voľný.

Štvrtok 18. 10. o 10.00
Dom národnostných menšín
Vocolova 3, Praha 2
DETI ŠIREHO SVETA V MÝTOCH A V ROZPRÁVKACH
Zahájenie nového literárneho cyklu „Deti šireho sveta v mýtoch a v rozprávkach“ pre pražské základné školy. Pripravil Klub slovenskej kultúry, uvádzame pri príležitosti Mesiaca česko-slovenskej kultúrnej vzájomnosti.
Vstup voľný.

Štvrtok 18. 10. v čase 16.00 – 18.00
Dom národnostných menšín
Vocolova 3, Praha 2
BEZPLATNÁ PRÁVNA PORADŇA v otázkach bytovej problematiky a privatizácie bytového fondu (v oblasti prevodov bytov do vlastníctva)
Raz do mesiaca ju poskytuje členka KaRK KSK – JUDr. Marta Očovská pre členov KSK. Prineste si so sebou doklady týkajúce sa vašej problematiky. **Pre veľký záujem vás prosíme, aby ste sa objednávali dopredu na telefónne číslo KSK, t.j. 224 215 085 alebo 724 025 170.**

PosAm

Adresa:
Klub slovenskej kultúry, Lipanská 873/4, 130 00 Praha 3
Tel./Fax: 224 215 085; Mobil: 724 025 170
e-mail: klubsk@gmail.com
www.klubsk.net

Program Slovenského inštitútu v Prahe

na mesiac september 2007

17. 9. o 17:00
Modrá sála SI
TV pondelok z Bratislavy
P. O. Hviezdoslav: HÁJNIKOVA ŽENA
Televízna adaptácia básnickej skladby slovenského klasika o čistote mravnej krásy slovenského ľudu.
Účinkujú: Jozef Adamovič, Božidara Turzonovová, Michal Dočolomanský, Viliam Záborský a ďalší.
Réžia: Jozef Pálka.
Prípravil SI v spolupráci s STV Bratislava.

20. 9. o 17:30
Modrá sála SI
SLOVENSKO V 16. – 19. STOROČÍ
Výstava je symbiózou dvoch výstavných projektov – prvá fotografická časť mapuje najdôležitejšie medziny našich národných dejín a druhá časť je pokusom o vizualizáciu dejín Turca prostredníctvom zachovaných vecných pamiatok zo zbierok Slovenského národného múzea v Martine, Slovenského národného múzea – Spišského múzea v Levoči a Múzea mincí a medailí v Kremnici na obdobie začiatku 18. storočia.
Prípravil SI v spolupráci s SNM Bratislava.

21. 9. – 28. 9.
Klub Modrý trpaslík, Skalka 136, Česká Třebová
SEPTEMBER SO SLOVENSKOU KULTÚROU
Festival modernej slovenskej kultúry v Českej Trebovej.
21. 9. – koncert skupiny Longital
27. 9. – divadelné predstavenie hry Leopolda
a späť podľa predlohy Rada Olosza
28. 9. – autorské čítanie: Viliam Klimáček, Michal Hvorecký, Rado Olosz a Daniela Kapitánová
Vstupenky v predaji dve hodiny pred začiatkom programu v Klube Modrý trpaslík. Pripravilo združenie TRIARIUS v spolupráci s SI.
www.modrytrpaslik.info

24. 9. o 18:00
Modrá sála SI
XVII. projekcia cyklu Slovenská literárna klasika na filmovom plátne Ladislav Ťažký: ZBEHOVIA A PŮTNICI
Poviedkový film, ktorý podáva apokalyptický obraz sveta v troch príbehoch v troch vojnách.
Hrajú: Gejza Ferencz, Augustín Kubán, Samuel Adamčík, Olga Vronská, a ďalší. **Réžia:** Juraj Jakubisko.
Prípravil SI v spolupráci s Kabinetom slovakistiky FF UK a SFÚ Bratislava.
25. 9. o 19:00
Modrá sála SI
Slovenský jazzový klub PACORA
Koncert jedinečnej slovenskej world-jazzovej formácie **Stanislav Palúch** – husle
Marcel Commendant – cimbal
Róbert Ragan – kontrabas
Viac informácií o skupine na www.pacoratrio.sk
Prípravil SI v spolupráci s Hudobným centrom Bratislava. Preložený koncert z júnového programu!

Programy sa uskutočnia v Modrej sále Slovenského inštitútu (Jilská 16, Praha 1), pokiaľ nie je uvedené inak.

Upozornenie: Zmena programu, termínov a časov vyhradená!

Tradičná **plavba** loďou **po Vltave**

Na sklonku augusta, vo štvrtok 30. 8. 2007 sa na lodi EURÓPÉ uskutočnila slávnostná pripomienka pri príležitosti **63. výročia Slovenského národného povstania** – **TRADIČNÁ PLAVBA PO VLTAVE v rámci SLOVENSÝCH DNÍ V ČR**, ktorú zorganizoval *Klub slovenskej kultúry* v spolupráci s niektorými ďalšími spolkami a s kultúrnymi inštitúciami v ČR, za účasti významných hostí. Slávnostné stretnutie svojou prítomnosťou pocítili okrem iných ministerka pre menšiny a ľudské práva vlády ČR Džamila Stehlíková, podpredseda vlády SR Dušan Čaplovič, veľvyslanec Maďarska v ČR J. E. István Nagy, veľvyslanec Srbska v ČR J. E. Vladimír Vereš, zástupcovia generálneho štábu AČR, vojenských diplomatických misíí v ČR a radca Veľvyslanectva SR v ČR Boris Gandel. S príhovormi vystúpili podpredseda vlády SR D. Čaplovič, ministerka vlády ČR Dž. Stehlíková, predseda Historickej skupiny priamych účastníkov SNP plk. Milan Coch a v neposlednom rade predsedníčka Klubu slovenskej kultúry Helena Nosková. Vo svojich prejavoch vyzdvihli prínos SNP v boji proti fašizmu, v boji za demokraciu, ako aj význam pre upevnenie česko-slovenských vzťahov. Počas celej plavby loďou po Vltave svojim vystúpením chvíle spríjemňovali skupina PRAGUE SWINGERS, folklórna skupina RODINA GERNÁTOVCOV z Turzovky na Kysuciach a ľudová hudba LIMBORA. Veríme, že sa nám aj v budúcom roku opäť podarí stretnúť na tejto slávnostnej akcii.

Ďalšiu reportáž z Tradičnej plavby loďou po Vltave prinesieme v najbližšom vydaní časopisu LISTY Slovákov a Čechov.

rč
Foto Iko Keson

Z vystúpenia skupiny PRAGUE SWINGERS

Podpredseda vlády SR D. Čaplovič v rozhovore s ministerkou vlády ČR Dž. Stehlíkovou. V pozadí sprava – radca Veľvyslanectva SR v ČR B. Gandel, veľvyslanec Maďarska v ČR J. E. I. Nagy a veľvyslanec Srbska v ČR J. E. V. Vereš

Manželia Sulitkovci v rozhovore s vicepremiérom SR D. Čaplovičom na terase lode

Podpredseda Čs. obce legionárskej plk. Jaroslav Chejstovský. V ľavo dole plk. Ján Fačko, ktorý zastupoval Český svaz bojovníkov za slobodu

Príjemná atmosféra. ...v podaní skupiny RODINA GERNÁTOVCOV z Turzovky na Kysuciach

PosAm

systemové integrace • dodavatel informačních technologií • systémy pro správu dokumentů • systémy pro předtiskovou přípravu

PosAm Praha spol. s r.o., Holečkova 103/31, 150 00, Praha 5, tel 257 312 091, fax 257 314 096

PosAm Brno, Štefánikova 61, 612 00, Brno, tel 541 211 413, fax 541 213 247

PosAm Ostrava s.r.o., Janáčkova 3, 702 00, Ostrava, tel 595 136 501-3, fax 595 136 500